

Jaarverslag 2017

Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam

Inhoudsopgave

A. Bestuursverslag

1.	Voorwoord	3
2.	Organisatie	5
3.	Verslag Raad van Toezicht en GMR	9
4.	Onderwijs & Kwaliteit	15
5.	Huisvesting	21
6.	ICT	23
7.	Communicatie	25
8.	Financiële analyse	26
9.	Toekomstparagraaf	34

B. Jaarrekening

B1	Geconsolideerde balans per 31 december 2017	46
B2	Geconsolideerde staat van baten en lasten 2017	48
B3	Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2017	49
B4	Toelichting behorende tot de geconsolideerde jaarrekening 2017	50
B5	Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde balans	55
B6	Niet uit de balans blijken de verplichtingen, activa en regelingen	59
B7	Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde staat van baten en lasten	60
B8	Enkelvoudige balans per 31 december 2017	63
B9	Enkelvoudige staat van baten en lasten 2017	65
B10	Enkelvoudige kasstroomoverzicht 2017	66
B11	Toelichting behorende tot de enkelvoudige jaarrekening 2017	67
B12	Toelichting op de onderscheiden posten van de enkelvoudige balans 2017	68
B13	Toelichting op de onderscheiden posten van de enkelvoudige staat van baten en lasten 2017	70
B14	Overige toelichting	73
B15	Overzicht verbonden partijen	74
B16	Gebeurtenissen na balansdatum	74
B17	Formele vaststelling jaarrekening 2017	75

C. Overige gegevens

C1.	Overige gegevens	76
-----	------------------	----

1. Voorwoord

Het kalenderjaar 2017 kenmerkte zich voor Kind en Onderwijs Rotterdam als het jaar waarin de realisatie van het strategisch beleidsplan en de beleidsagenda tot merkbare consequenties leidde op schoolniveau. In de begroting van 2017 tekenden die gevolgen zich al af. Er werden 5 programma's opgesteld.

Deze programma's hadden natuurlijk maar één doel: de scholen zo goed mogelijk te faciliteren zodat alle aandacht blijvend gericht is op het bieden van kwalitatief onderwijs.

- 1 **Formatief beleid.** Dit was onder meer bedoeld voor een herziening van de inzet van medewerkers op scholen. De mobiliteit van zowel leidinggevendenden als leerkrachten heeft een groei doorgemaakt, die als een gezonde stap in de ontwikkeling van medewerker en organisatie wordt gezien. Tevens is het verzuim gedaald.
- 2 **Passend onderwijs en de rol van SBO-scholen.** Scholen uit elke wijk hebben een plan gemaakt om de eigen ondersteuningsbehoefte te formaliseren. De terugloop van het SBO verliep minder snel dan in 2014 werd verwacht.
- 3 **Leegstandsreductie huisvesting.** Het doel was te komen tot een efficiëntere bezetting van groepen, huisvesting en faciliteiten. Inmiddels zijn er plannen om in 2018 scholen samen te voegen en het onderwijsaanbod binnen bepaalde wijken te herschikken.
- 4 **Kostenreductie als gevolg van slimmer inkopen.** Het afgelopen jaar hebben aanbestedingen plaatsgevonden op het gebied van ICT-hardware en presentatieborden en zijn centrale afspraken gemaakt met betrekking tot de schoonmaak. Ook werd gezamenlijke deskundigheidsbevordering voor directeuren opgestart. Daarnaast volgt Kind en Onderwijs de ontwikkelingen rond het Platform Inkoopcoöperatie Onderwijs Nederland (PION) nauwgezet.
- 5 **Stijging van het leerlingenaantal.** Aantrekkelijk werkgeverschap, adequate huisvesting, goede communicatie en PR zijn belangrijk voor het verhogen van het leerlingenaantal. In het kader hiervan werden alle websites vernieuwd en kwam er meer aandacht voor de communicatie tussen de scholen en de wijken waarin ze staan.

Om de kwaliteit verder te verhogen, voerden stafmedewerkers gesprekken met leidinggevendenden en IB-ers. Het niveau van de scholen werd in kaart gebracht, waarna er doelen werden gesteld, die in periodieke gesprekken geanalyseerd en zo nodig werden bijgesteld.

Ook werden de eerste audits – aanvankelijk als pilot – uitgevoerd. Zij worden inmiddels als waardevolle toevoeging op het strategisch kwaliteitsbeleid ervaren.

In november 2017 vond het startgesprek met betrekking tot het bestuursgerichte toezicht door de onderwijsinspectie plaats. Inmiddels is bekend dat Kind en Onderwijs Rotterdam daar een ruime voldoende op heeft gescoord.

Een belangrijke stap in 2017 was de overname, formeel een fusie, met de Rotterdamse scholen van 5MaalO. Na lang beraad is ervoor gekozen de overname door te zetten.

Op bestuursniveau vond in 2017 ook overleg plaats over leegstandsreductie en samenwerking in de wijk. Ook voerde Kind en Onderwijs Rotterdam binnen het programma *Leren Loont* het portefeuillehouderschap voor *Beste leraren*. Daarin werken schoolbesturen, gemeente en inspectie samen om te komen tot passende maatregelen tegen het lerarentekort.

Hieruit blijkt dat Kind en Onderwijs Rotterdam binnen de stad nadrukkelijk overleg voert en waar mogelijk gezamenlijk optreedt met andere (grote) onderwijsbesturen.

Rolf van den Berg,

Voorzitter College van Bestuur

2. Organisatie

Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam is een stichting voor christelijk (speciaal) primair onderwijs in de regio Rotterdam. Wat ons bindt is dat wij, medewerkers van de stichting, zijn geïnspireerd door de verhalen uit de Bijbel en met name door het voorbeeld dat Jezus ons gaf: de liefde voor de medemens, de hoop die Hij mensen bood, Zijn gedrevenheid om mensen tot hun recht te laten komen. Vanuit deze inspiratie richten wij ons naar alle mensen die hun inspiratie halen uit een andere (religieuze) beleving. Wij leggen verbinding met andere tradities, zoeken overeenkomsten en waarderen verschillen.

2.1 Missie

Op de scholen van Kind en Onderwijs Rotterdam bieden wij vanuit onze christelijke identiteit onderwijs dat kinderen uitdaagt om al hun mogelijkheden te benutten, niet alleen op het gebied van kennis en prestaties, maar ook op het gebied van persoonlijkheidsvorming. Dat doen wij met betrokken medewerkers die hoge verwachtingen hebben van kinderen, ouders, ketenpartners en van elkaar.

Wij bereiden onze kinderen en ouders voor op de toekomst, waarbij ook het omgaan met veranderingen en onzekerheid belangrijk is. Wij leren hen samenwerken en samenleven en de behoefte van een ander zien en geven daarin het goede voorbeeld.

2.2 Visie

De diversiteit van onze scholen en hun populatie, het feit dat we die diversiteit als rijkdom ervaren, heeft gevolgen voor de manier waarop we naar onze scholen kijken. Wij hechten er waarde aan dat onze scholen hun maatschappelijke verankering vinden in de wijk waarin zij staan, deel uitmakend van de cultuur en geschiedenis van die wijk. Daarom vindt de aansturing kind-nabij plaats: belangen van kinderen staan centraal.

Op schoolniveau wordt gezien wat er nodig is voor ouders en kinderen en op stichtingsniveau wordt ernaar gestreefd om de missie zo optimaal mogelijk te realiseren. Vanuit de stichting wordt ondersteuning verleend waar behoefte aan is of waar dat effectief en efficiënt beter kan worden geregeld dan op schoolniveau.

Onze visie is herkenbaar doordat:

- we voortdurend het belang van kinderen (en hun ouders) voorop stellen;
- we betrokken zijn bij kinderen, ouders, ketenpartners en met elkaar;
- we ons laten inspireren door het voorbeeld van Jezus;
- onze identiteit even goed blijkt uit wat wij doen;
- wij op onze beurt een voorbeeld proberen te zijn;
- we werken naar een plek voor iedereen;
- we voortdurend werken aan verbeteringen en elkaar daarbij helpen.

2.3 Structuur en organisatie

Juridische structuur

De rechtspersoonlijkheid is een stichtingsvorm. De stichting is opgericht op 25 november 1977 en is ingeschreven bij de kamer van koophandel onder nummer 41125532.

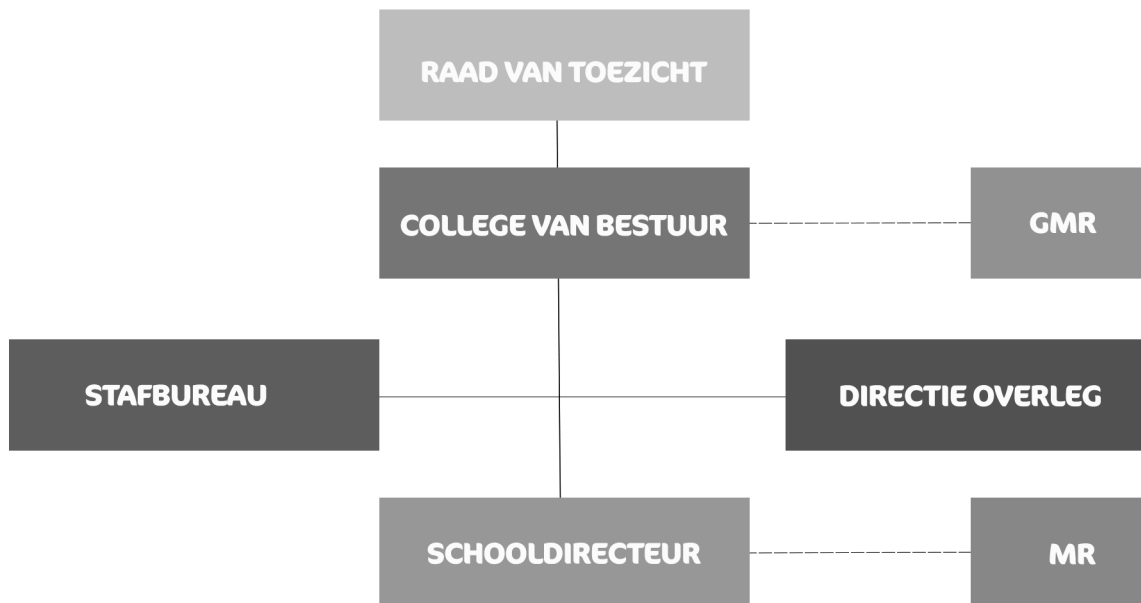
Gegevens over de rechtspersoon

Bestuursnummer	74531
Naam instelling	Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam
Adres	Crooswijkse singel 19
Postadres	Postbus 22009
Postcode / Plaats	3003 DA Rotterdam
Telefoon	010-4125101
Fax	010-4127818
E-mail	bureau@kindenonderwijsrotterdam.nl
Internet-site	www.kindenonderwijsrotterdam.nl

Brinnummer	Naam school	Sector
03AF	Bergkristal	SBO
03GE	Margrietschool/Het Podium	PO
04FI	Prinses Julianaschool/Fontein	PO
05SR	A.S. Talmaschool	PO
06NO	Nieuw Park Rozenburgschool	PO
06RV	Dr J.C. Logemann	SBO
07ZC	De Driemaster	PO
08AO	Chr. Ontmoetingsschool De Wereld	PO
08UY	Onze Wereld	PO
09EB	De Boei	SBO
09TC	M.L. King School	PO
09CW	Regenboogschool	PO
10MO	Albert Plesmanschool	PO
11BY	Cornelis Haakschool	PO
11OS	J.J. Buskesschool	PO
12XS	Mozaïek	PO
13DM	De Ark	PO
13NX	Dr J.C. Woltjerschool	PO
14CL	Waalse school	PO
14FG	Het Plein	PO
14HY	Arentschool	PO
14KP	Juliana van Stolbergschool	PO
15FO	Koningin Wilhelminaschool	PO
15FO-1	Van Asch van Wijkschool	PO
24PA	De Stelberg	PO
27XK	Het Spectrum	PO

Organisatie en bestuur

De stichting kent een organisatiestructuur waarbij de voorzitter van het College van Bestuur eindverantwoordelijk is voor de dagelijkse leiding van de organisatie. Als wettelijke toezichthouder treedt de Raad van Toezicht op.

Bestuur en Raad van Toezicht

De Code Goed Bestuur in het Primair Onderwijs vormt de basis van de organisatiestructuur en werkwijze van Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam. Er is een scheiding aangebracht tussen de functies van bestuur en intern toezicht. Deze is opgenomen in de statuten en het toezichtkader. Het schoolbestuur en de toezichthouder hebben afspraken gemaakt over de verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden tussen de verschillende organen.

Doel van de Code Goed Bestuur is om op een efficiënte, effectieve en transparante wijze de beleidsdoelstellingen te realiseren. De bestuurder en de Raad van Toezicht voeren minimaal zes keer per jaar overleg over de voortgang van de werkzaamheden.

Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam hanteert een planning- en control cyclus, waarin beleidsvoornemens als de begroting, het toekomstig strategisch beleidsplan en de schoolplannen worden bewaakt met behulp van managementinformatie. Hiervoor verschijnen periodiek (kwartaal)rapportages. De horizontale verantwoording vindt plaats op schoolniveau, maar ook op stichtingsniveau via de Gemeenschappelijke Medezeggenschapsraad (GMR). Als stichting hechten wij grote waarde aan het actief betrekken van al onze stakeholders bij onze verantwoording.

Directie en College van Bestuur

Iedere school staat onder leiding van een directeur, eventueel bijgestaan door een locatieleider of adjunct, die integraal verantwoordelijk is voor de resultaten van de school. De taakverdeling tussen het College van Bestuur en de directies van de scholen is vastgelegd in het managementstatuut. Ongeveer 10 keer per jaar komen de directeuren met het College van Bestuur en de stafmedewerkers bij elkaar in het DO (Directeuren-overleg), een adviesorgaan van het College van Bestuur. Tijdens dit overleg worden aanzetten voor nieuw beleid geïnitieerd, wordt gezocht naar draagvlak voor uit te voeren beleid en is er ruimte voor intervisie.

Samenstelling Raad van Toezicht per 31 december 2017

Functies en nevenfuncties leden Raad van Toezicht en College van Bestuur

Functionaris	Hoofdfunctie	Nevenfunctie(s)
Mevrouw J.E. Kallenbach-Heinen	Organisatie adviseur en programmamanager Leren en Ontwikkelen OCW gemeente Den Haag	1. Lid RvT Kind en Onderwijs Rotterdam (voorzitter) 2. Competitie leider jeugd en evenementen tennisvereniging Ommoord
De heer M.B. de Haas	Director Corporate Finance ING Bank NV	1. Lid RvT Kind en Onderwijs Rotterdam (vicevoorzitter) 2. Penningmeester Stichting Erasmus Sport
De heer. J.A. de Groen	Senior beleidsmedewerker Directie Sociale Zaken	3. Actief lid PvdA 4. Lid RvT Kind en Onderwijs Rotterdam
De heer E.H. Hulst	Universitair docent gezondheidsrecht bij het instituut Beleid en Management Gezondheidszorg (BMG) van de Erasmus Universiteit Rotterdam	1. Lid RvT Kind en Onderwijs Rotterdam 2. Lid RvT Stichting Protestants Christelijke Zorgorganisatie Riederborgh 3. Hoofdredacteur TGMA (Ts Gezondheid, Milieuschade en Aansprakelijkheid) 4. Lid MEC-U (Medical Research Ethics Committee United) 5. Bestuurslid Vereniging Vrienden van de Museumwoning Tuindorp Vreewijk
De heer E.C. Lafeber	N.v.t.	1. Lid RvT Kind en Onderwijs Rotterdam 2. Voorzitter RvT PCPO Westland te Naaldwijk 3. Ambassadeur stichting Lunchcafé Zonder Meer Oud-Beijerland 4. Lid RvT OBS Facetscholen Kapelle

Samenstelling College van Bestuur per 31 december 2017

Functionaris	Hoofdfunctie	Nevenfunctie(s)
De heer R. van den Berg	Voorzitter College van Bestuur	

3. Verslag Raad van Toezicht en GMR

3.1 Verslag Raad van Toezicht

De Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam kent een toezicht waarbij een scheiding is aangebracht tussen de bestuurlijke en de toezichthoudende bevoegdheden. De bestuurlijke bevoegdheden en verantwoordelijkheden zijn belegd bij het College van Bestuur, de toezichthoudende verantwoordelijkheden bij de Raad van Toezicht. De Raad van Toezicht vervult tevens de werkgeversrol ten opzichte van het College van Bestuur. De Raad van Toezicht vervult een brugfunctie tussen de samenleving en de onderwijsorganisatie. Daarbij richt de Raad van Toezicht zich op een integrale benadering van alle beleidsaspecten van de organisatie.

De Raad van Toezicht baseert zich in zijn handelen op de volgende bestuurs- en toezichtfilosofie:

Het College van Bestuur bestuurt de stichting; de Raad van Toezicht ziet erop toe dat het College van Bestuur dit doet conform de kernwaarden, missie en visie van onze stichting. De Raad van Toezicht richt zich op de strategische onderwerpen van het bestuur, de hoofdlijnen van het bestuursbeleid, de essentiële prestatie-indicatoren van de overheid en de indicatoren uit het strategisch beleidsplan.

De Raad hanteert het principe van toezicht op afstand, met als uitgangspunt de Code Goed bestuur. Het College van Bestuur legt tijdig, volledig en betrouwbaar verantwoording af aan de Raad over de bedrijfsvoering, het toezicht van de Raad sluit daarop aan. De Raad van Toezicht ziet erop toe dat het College van Bestuur de stichting op adequate wijze bestuurt en vertegenwoordigt.

Overleg en vergaderingen

De Raad van Toezicht (RvT) kwam in 2017 bijeen in:

- zeven plenaire reguliere vergaderingen,
- vijf gezamenlijke vergaderingen met de scheidende Raad van Toezicht van stichting SmaalO, altijd voorafgaand aan reguliere vergaderingen,
- een evaluatiebijeenkomst,

De RvT houdt toezicht volgens de richtlijnen van het Toezichtkader. Dit houdt in dat de RvT integraal toezicht houdt op alle aspecten van de stichting en de onderwijsorganisatie en daarbij alle relevante belangen weegt. De RvT richt zich dus op het belang van de stichting en het belang van de scholen die door de stichting in stand worden gehouden, alsmede op het belang van de samenleving. De RvT let daarbij in het bijzonder op de wijze waarop inhoud wordt gegeven aan de statutaire en strategische doelstellingen van de stichting. De RvT toetst de afwegingen die het College van Bestuur heeft gemaakt en of deze daarbij alle relevante belangen heeft meegewogen.

Taken en bevoegdheden:

1. De RvT houdt toezicht op de samenstelling van het College van Bestuur en zorgt ervoor dat deskundigheid op het gebied van onderwijs, financiën, huisvesting, personeelsbeleid, organisatie en bedrijfsvoering in voldoende mate aanwezig is.
2. De RvT houdt toezicht op en geeft voor zover vereist goedkeuring aan de door het College van Bestuur geformuleerde strategische doelstellingen.
3. De RvT ziet toe op de werking van de klokkenluidersregeling.
4. De RvT vervult het werkgeverschap voor de leden van het College van Bestuur en evalueert jaarlijks het functioneren van (de leden van) het College van Bestuur en legt de uitkomsten en gemaakte afspraken schriftelijk vast. De RvT maakt tenminste eens in de vier jaar een integrale balans op van het functioneren van het College

- van Bestuur als geheel, op basis van in ieder geval de gemaakte afspraken over doelen en prestaties, het actuele functioneren en de toekomstige opgaven.
5. De RvT ziet toe op de totstandkoming en naleving van beloningsbeleid voor bestuurders.
 6. De RvT legt minimaal jaarlijks extern verantwoording af over het functioneren van het interne toezicht in het jaarverslag van de instelling.
 7. De RvT ziet erop toe dat het College van Bestuur zijn verantwoordelijkheid voor de dialoog met externe belanghebbenden, zoals leerlingen, ouders, personeel, G(MR) vervult.

De RvT heeft de volgende cyclische onderwerpen besproken :

- Het vaststellen van het jaarverslag 2017.
- De vaststellen van de begroting 2018.
- Het vaststellen van het formatieplan 2018/2019.
- Het aanstellen van KPMG als accountant voor het jaar 2017.
- Toezicht houden op de rechtmatige verwerving en de doelmatige en rechtmatige bestemming en aanwending van de middelen van de stichting.
- De kwartaalrapportages met informatie over de ontwikkelingen op het gebied van onderwijskwaliteit, HRM, financiën, huisvesting en ICT.

Speciale agendapunten van de RvT komen voort uit onderwerpen die extra of inhoudelijke aandacht behoeven. Dit waren in 2017 met name:

- De overname van 3 scholen van de Stichting 5maalO per 1 juli 2017 en alle daaraan voorafgaande onderzoeken en beslispunten;
- Het hoogbegaafdenonderwijs en de borging van de kwaliteit van zowel onderwijs- als pedagogische kwaliteit voor deze doelgroep;
- De borging van de onderwijskwaliteit op alle scholen, en de interventies op enkele scholen vanuit het College van Bestuur;
- Het vierjaarlijks onderzoek bestuur en scholen van de Inspectie van het Onderwijs en de bevindingen daaruit;
- Personeelsbeleid en tekorten in de arbeidsmarkt die van invloed zijn op de kwaliteit van onderwijs op onze scholen;
- Huisvesting van zowel verschillende scholen als de Crooswijkse singel.

In december heeft Henny Westdijk na een lange en betrokken zittingsperiode afscheid genomen van de RvT en heeft Janine Kallenbach de rol van voorzitter overgenomen.

De RvT kijkt terug op een enerverend en mooi 2017, waarin de weg die Kind en Onderwijs Rotterdam is ingeslagen steeds beter geborgd wordt in de organisatie.

Namens de gehele RvT,
Janine Kallenbach, voorzitter Raad van Toezicht Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam

3.2 Verslag GMR

Samenstelling vergaderingen

voorzitter: de heer Bart Ybema, ouder de Stelberg
secretaris: mevrouw Marsja Reijnhoudt, ouder Eloutschool
overige leden: mevrouw Margreet Wijsbeek, personeel Waalse School
mevrouw Maltie Mahabier, personeel Martin Luther Kingschool
mevrouw Nelleke van der Kaa, personeel Prinses Julianaschool
mevrouw Elles van Leeuwen, personeel Albert Plesmanschool
mevrouw Marieke Bukman, personeel Onze Wereld
mevrouw Eva de Lange, ouder Nieuwe Park Rozenburg
mevrouw Lenneke Alblas, personeel de Stelberg
mevrouw Jacqueline Kamps, personeel Cornelis Haak
mevrouw Ineke van Akelijen, ouder Bergkristal
de heer Robbert Dihal, ouder Dr J. Woltjerschool
mevrouw Beleke van Arkel, personeel Arentschoot
mevrouw Agnes Bergsma, ouder het Spectrum
de heer Taoufik Benella, ouder de Fontein
mevrouw Vera Knol, personeel CBS De Regenbog
de heer Rien Fierst van Wijnandsbergen, Bergkristal, Mozaïek
de heer Marco van Ast, personeel Prinses Margrietschool
mevrouw Jannie Bouman, personeel Het Podium
mevrouw Melanie Rozenveld, personeel COS de Wereld

Bijeenkomsten

Er zijn zes reguliere bijeenkomsten en een extra bijeenkomst van de GMR geweest op:

- 2 februari 2017
- 6 april 2017
- 11 mei 2017
- 22 juni 2017
- 3 oktober 2017
- 14 november 2017 (extra ingelast)
- 12 december 2017

Op 12 september heeft er nog een PGMR plaatsgevonden om het samenvallen van de studiedag en de landelijke stakingsdag van de PO-raad. Vanuit de PGMR was er duidelijk dat beide dagen belangrijk waren. Na het ingelast overleg waar ook de bestuurder bij aansloot is in communicatie gezamenlijk opgetrokken. Uiteindelijk zijn de meeste leerkrachten aanwezig geweest bij de geslaagde studiedag Edulicious en is tijdens de studiedag stil gestaan bij de "PO in actie"-stakingsdag.

Wijziging leden

Nieuwe leden:

mevrouw Vera Knol, personeel CBS De Regenboog
de heer Rien Fierst van Wijnandsbergen, Bergkristal, Mozaïek
de heer Marco van Ast, personeel Prinses Margrietschool
mevrouw Melanie Rozenveld, personeel COS de Wereld

De GMR-leden van 5maalO zijn als toehoorder aanwezig geweest bij de GMR vergaderingen tot en met 31 juli 2017. Vanaf 1 augustus 2017 zijn de GMR-leden volwaardig lid.

Aftredende leden:

mevrouw Marieke Bukman, personeel CBS Onze Wereld
mevrouw Nelleke van der Kaa, personeel Prinses Julianaschool
mevrouw Margreet Wijsbeek, personeel Waalse School
mevrouw Jannie Bouman, personeel Het Podium (school wordt vertegenwoordigd door Marco van Ast van Prinses Margrietschool, mevrouw Bouman neemt geen deel meer aan de GMR)

Afspraken met het bevoegd gezag

De GMR vergaderingen vonden plaats in het stichtingskantoor van Kind en Onderwijs Rotterdam van 19:30 – 21:30.

De heer Rolf van den Berg (voorzitter college van bestuur) was altijd aanwezig namens het bestuur van Stichting Kind & Onderwijs.

De verslagen zijn in 2017 door PGMR verzorgd.

Contact GMR-leden, bevoegd gezag, MR-en van alle scholen en directies scholen

De agenda's en de vastgestelde verslagen werden verstuurd naar alle GMR-leden, de directies van de scholen, MR-secretarissen en het bevoegd gezag. De GMR secretaris verstuurde de agenda en stukken één á twee weken voor de GMR. Om de overname van de Rotterdamse scholen van 5maalO zo soepel mogelijk te laten verlopen is er voor gekozen om de GMR leden van 5maal O ook volledig mee te laten draaien in de GMR. Alleen hadden de leden formeel geen stemrecht. De onderwerpen zijn zoveel mogelijk in alle openheid besproken.

Scholing en vorming

Op 28 november en 18 december 2017 organiseerde de GMR een basiscursus voor GMR- en MR-leden en overige geïnteresseerden van de Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam. De inhoud werd verzorgd door Ouders van waarde. De cursus wordt zeer goed bezocht, er is door enkele locaties gevraagd om een vervolgcursus, onze ervaring is dat die wellicht beter op locatie georganiseerd kan worden zodat er op specifieke casussen ingezoomd kan worden, de vervolgcursus is dan efficiënter.

Behandelde onderwerpen

Voor de volgende onderwerpen werd instemming en / of advies gegeven:

Onderwerp	Advies
FOKOR Vakantieregeling 2018 - 2019	Instemming; eerst is er negatief gereageerd op het eerste voorstel. Dit voorstel is opnieuw door de FOKOR besproken en het alternatief (één week later vakantie) met argumenten weerlegd.
Bestuursformatieplan 2018-2019	Instemming
Begroting 2018	Positief advies mits MR-en ook allemaal positief advies geven op schoolbegroting
Boventalligheidsbeleid wordt in 2015 niet aangepast	GMR stemt in mits de directeuren de boventalligen aantoonbaar (door middel van een formulier ondertekend door de PMR) bespreken in het team en de vrijwillige mobiliteit gestimuleerd wordt.
Medezeggenschapsstatuut (herziening)	Instemming
Huishoudelijk reglement (herziening)	Instemming
Klokkenluidersregeling	Positief advies
Jaarplan GMR 2017	Instemming
Jaarrekening Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam 2016	Instemming mits goedkeurende accountantsverklaring
Strategisch beleidsplan update	Positief advies

Verder werd er over de volgende onderwerpen gesproken:

Onderwerp	Onderwerp
Bestuurstoezicht door Inspectie	ICT beleidsplan
Sluiting Eloutschool per 1 augustus 2017	strategisch beleidsplan Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam
Start hoogbegaafden onderwijs	Huisvestingsplan Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam
Leerlingaantallen 1 oktober 2017	Fokor Vakantieregeling 2018 – 2019
Medewerkers betrokkenheid onderzoek Vragenlijst	Hoogbegaafdheid
Medewerkers betrokkenheid onderzoek Uitslagen van alle scholen	Medewerkers betrokkenheid onderzoek Opvolging door de scholen en op stichtingskantoor
Jaarverslag 2016 – 2017	PM Top en het sneller overeenkomen van de normjaartaken (voor het schooljaar)
HR verzuim	Functiemix
Gang van zaken 5maalO	1 Overleg met Raad van Toezicht
MR-cursus	Opbrengsten van de scholen
Voortgang rapportages van stafbureau	Staking/studiedag 5 oktober 2017
Werkgroepen 2017 CAO: Margreet en Beleke PPO: Eva en Marieke Financiën: Bart en Robbert Werving ARBO: Maltie Werving RvT: Eva	Bestuursformatieplan Personeel Ziekteverzuim Vrijwillige mobiliteit Eigen Risico Dragersschap Vervangingspool Functiemix Rotterdamse lerarenbeurs Gewichtenregeling Note
PPO	Luchtkwaliteit / Hitteplan
Zittingstermijn en Opvolging GMR	Risico Inventarisatie en Evaluatie
Nieuws van de Singel	Functioneren GMR
Benoeming nieuwe secretaris GMR	Afscheid secretaris GMR
Werving voorzitter GMR gestart	ESIS ICT

4. Onderwijs & Kwaliteit

Inleiding

Op basis van het beleidsplan 2017 werden voor onderwijs en kwaliteit drie hoofdthema's opgesteld. Deze luiden als volgt:

- Optimaal leren en ontwikkelen;
- Ontwikkelen en bewaken van kwaliteit;
- Veilig, stimulerend en ambitieus.

Optimaal leren en ontwikkelen

Analyseren van opbrengsten:

- In maart 2017 werd gestart met Zicht op Opbrengst-gesprekken. Twee keer per jaar voeren stafmedewerkers gesprekken met directies van scholen over de behaalde tussenresultaten. Tevens worden naar aanleiding van de E-toetsen resultaatafspraken gemaakt.
- Kind en Onderwijs Rotterdam neemt deel aan de pilot leerwinstindicator van het NRO. Ook blijft zij deelnemen aan de pilot leerwinst van het CED.
- Voor het derde jaar op rij werd deelname aan de masterclass OPO (incl. Focus PO) gestimuleerd door een in-company training te organiseren. Inmiddels hebben meer dan 20 scholen deze training gevolgd.
- De werkgroep Kwaliteit formuleerde, mede naar aanleiding van de studiedag van het Directie-Overleg (DO) in mei 2017, een aantal indicatoren. Hiermee werden scholen in kwaliteitsniveaus (goede, voldoende en risico-scholen) ingedeeld. De risico-scholen namen schooljaar 2017-2018 verplicht deel aan een verbetertraject, uitgevoerd door het CED.
- Op alle scholen die als risicovol waren beoordeeld zijn expertteams vanuit de gemeente ingezet. Deze adviseren de directies en beoordelen de aanvraag voor de gemeentelijke subsidie (*Leren Loont*).

Ontwikkeling van Onderwijs

- Er werd sterk ingezet op het verbeteren en ontwikkelen van onze scholen. Door onder andere het uitvoeren van audits en het bespreken van behaalde resultaten. In twee wijken (Liskwartier en Park16Hoven) werd gestart met het ontwikkelen van nieuwe scholen met moderne onderwijsconcepten.
- In 2017 groeide de Hoogbegaafden(HB)-afdeling die valt onder de A.S. Talmaschool naar vijf groepen. Samen met PPO Rotterdam is een pilot ingericht die de effectiviteit van voltijds HB-onderwijs in beeld brengt en deze kennis binnen Rotterdam beschikbaar stelt. In samenwerking met LMC Voortgezet Onderwijs zijn de eerste stappen gezet om te komen tot een doorgaande lijn met het VO.

Doorstroom PO/VO

- Alle scholen stelden een analyse PO/VO op, waarmee zij inzicht gaven in de verstrekte adviezen. Deze analyse maakt structureel onderdeel uit van de aanvraag en verantwoording van de gemeentelijke subsidie. In 2017 startten wij een samenwerking met LMC VO. Hiermee willen wij de doorstroomprocedure vanuit het PO naar het VO verbeteren.

Basisondersteuning

In 2017 werd het schoolbudget vanuit PPO ingezet voor de verdere realisatie van voldoende niveau voor basisondersteuning. Het betreft hierbij op de meeste scholen extra inzet van Interne Begeleiding.

Ontwikkelen en bewaken van kwaliteit

Kwaliteitsbeleid

- Het kwaliteitsbeleid van de stichting is verwerkt in de zelfevaluatie die gepresenteerd is aan de onderwijsinspectie. Tevens zijn relevante documenten op dit gebied herzien en/of geactualiseerd en opgeslagen in de interne database.
- Vanuit het DO is een werkgroep opgericht die beleid opstelt om meer goede en eventueel excellente scholen te realiseren. In het kader van het bestuurlijke inspectiebezoek zijn de basisscholen De Stelberg en Het Spectrum aangemeld voor onderzoek naar 'goede scholen'.
- Er is gestart met de uitwerking en implementatie van "waarderende audits". Deze audits hebben als doel de kwaliteit van de scholen te helpen ontwikkelen. Ze worden als zeer leerzaam en waardevol ervaren door zowel medewerkers als de inspectie en zullen daarom komend schooljaar doorgezet worden.

Kwaliteitsagenda

- Alle scholen stellen jaarlijks voor 1 juni hun gecomprimeerde School Ontwikkelings Plan (SOP) bij en presenteren dit aan PPO Rotterdam. Kind en Onderwijs Rotterdam was in 2017 het enige bestuur dat alle gecomprimeerde SOP's geactualiseerd aanleverde bij PPO.
- In 2017 is een vervolg gegeven de managementrapportage. Besloten is om dit in 2018 verder uit te werken in de vorm van een dashboard.
- In 2017 bekeek een werkgroep welke eindtoetsen die iedere school kan afnemen. Het idee dat alle scholen dezelfde toets afnemen, is losgelaten.

Veilig stimulerend en ambitieus klimaat

In 2017 is veel aandacht besteed aan de veiligheid op scholen. Dit geldt zowel voor de dagelijkse veiligheid, als de procedurele.

- In 2017 is de interne klachtenprocedure geactualiseerd en op bepaalde onderdelen herschreven. Ook is er op elke school aandacht besteed aan de rol van de klachtenfunctionaris.
- Alle scholen hebben de monitor sociale veiligheid afgenomen bij leerlingen uit de bovenbouw. De gemiddelde score van onze scholen is hoger dan acht.
- Kind en Onderwijs Rotterdam neemt deel aan de bestuurlijke werkgroep 'meldcode'. Dit resulteerde in de "handreiking meldcode kindermishandeling en gebruik SISA" en in de deelname aan de e-learning modules van Augeo. Deze zijn gericht op het herkennen van signalen van kindermishandeling, een onderwerp dat structureel wordt geagendeerd op het IB-platform.
- Er is vervolg gegeven aan de training van/voor aandachtsfunctionarissen. De protocollen 'school en scheiding' en 'rouw en verdriet' zijn in concept opgesteld.
-

Aanvullende aandachtspunten

Centrale eindtoets

Naast de tussenresultaten (M- en E-toetsen) werden ook de resultaten op de Centrale Eindtoets in beeld gebracht. Het aantal scholen dat voldoende scoorde op de Centrale Eindtoets is in eerste instantie gestegen. Bij de Eindtoets van 2017 was echter een daling te zien.

De gemiddelde score op de Centrale Eindtoets laat een stijgende trend zien. Door dalende leerlingengewichten moeten de scores omhoog, wat betekent dat voor de onderbouw sneller ingespeeld zal moeten worden op de instroom. Gedurende de jaren dat de leerlingen op school zijn, kan het aanbod worden versterkt waardoor achterstanden ingelopen worden. Dat moet aan het eind van de schoolloopbaan leiden tot resultaten die passen bij het leerlingengewicht.

Overzicht scores op de Centrale Eindtoets Kind en Onderwijs Rotterdam

N=22

2014	13 voldoende
2015	19 voldoende
2016	17 voldoende
2017	14 voldoende

Vanaf 1 augustus 2017 horen ook de 5maalO scholen bij Kind en Onderwijs Rotterdam. In 2017 haalden vier van de vijf 5maalO scholen een voldoende voor de eindtoets.

N=5

2016	4 voldoende
2017	4 voldoende

Klachten

Gedurende kalenderjaar 2017 zijn geen klachten behandeld (hoorzitting) door de geschillencommissie bijzonder onderwijs.

In het jaar 2017 is er op het gebied van HRM veel voorbereidend en beleidsvormend werk verricht. Het beleid richt zich op het in de komende jaren te bezetten van klassen met goed, vitaal en gekwalificeerd personeel dat, rekening houdend met de specifieke problematiek van grootstedelijke onderwijs, naar tevredenheid presteert.

Verzuimbeleid

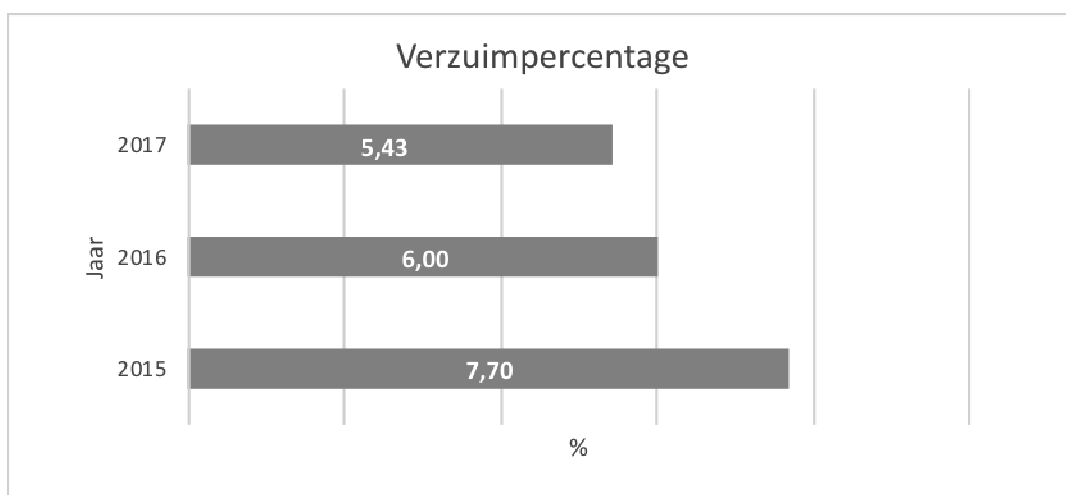
In 2017 werd Perspectief de nieuwe arbodienst. Er werd gekozen voor het werken met een zogenoemde verlengde arm. Dat houdt in dat de verzuimconsultants zowel de werknemer als de directeur in het afwezigheidsproces begeleiden. Hierdoor is de positie van de bedrijfsarts veranderd. Door constant in gesprek te gaan over de arbeidsmogelijkheden van de werknemer werd het verzuim het afgelopen jaar teruggedrongen. In plaats van het richten op het ziektebeeld, werd op de arbeidsmogelijkheden van de werknemer gericht. In de sociaal medische overleggen, die zes-wekelijks plaatsvonden, kwamen alle partijen samen en werd er gekeken of het herstel voldoende voortgang had. Ook werd beoordeeld of de interventies bijgesteld moesten worden.

Medewerkers hebben aangegeven het prettig te vinden deel te nemen aan deze overleggen. Hun betrokkenheid bij het overleg over het eigen herstel leidde tot een directe invloed op het gehele proces, met als resultaat dat het verzuim verder is gedaald in 2017.

Kengetallen verzuim

Medewerkers periode 1-1- t/m 31-12 in Verzuim %
aantallen

2015	2016	2017	2015	2016	2017
769	759	802	7,70	6,00	5,43

Arbeidsmarktbeleid

In 2017 leidde de krapte op de arbeidsmarkt nog niet tot grote problemen bij het vinden van leerkrachten. Door een grootschalige wervingscampagne in april stond er in augustus gekwalificeerd personeel voor iedere klas. In het laatste kwartaal van 2017 bleek het lastiger om alle openstaande vacatures vervuld te krijgen, waardoor onverhoopt toch inzet van uitzendkrachten nodig bleek.

Door meer in te zetten op arbeidsmarktcommunicatie lukte het om een meer zichtbare onderwijswerkgever te zijn in Rotterdam. Dit bereikten we o.a. door deel te nemen aan acties vanuit de gemeente en door meer de publiciteit op te zoeken. Een mooi voorbeeld hiervan is het kennisevent Edulicious op 5 oktober in de Maassilo, waaraan naast eigen leerkrachten ook veel pabostudenten deelnamen.

Vervangingsbeleid

In het tweede jaar van de vervangingspool is het merendeel van de vervangingen (deze waren nodig vanwege langdurige ziekte en zwangerschapsverlof) opgelost met leerkrachten uit deze pool. Helaas bleken de werktijden, groepen en schoolwensen niet naadloos aan te sluiten bij de wensen van alle leerkrachten in de vervangingspool. Daarom werden meer uitzendkrachten ingezet dan beoogd.

Het streven blijft om geen uitzendkrachten in te zetten op langdurige vervangingen. Voor kortdurend verzuim is er een samenwerkingsovereenkomst met DitisWijs. Zij ontzorgen wat door de organisatie niet zelfstandig kan worden opgevangen.

De vervangingspool heeft 29 leerkrachten in vaste dienst. Een aantal leerkrachten van de pool had zwangerschapsverlof in 2017. Dit droeg ook bij aan het niet volledig rond krijgen van de plaatsingen.

In-door-en uitstroom

In het jaar 2017 is er meer gebruik gemaakt van de vrijwillige interne mobiliteit. Dit kwam mede doordat alle leerkrachten een krant hebben ontvangen met de vacatures voor het schooljaar 2017/2018. Hierdoor werd de drempel tot mobiliteit verlaagd. De uitstroom is niet groter geweest dan eerdere jaren, ondanks dat de arbeidsmarkt van het PO meer in beweging is gekomen. We kunnen stellen dat we als werkgever goed in de markt liggen.

De precieze in- en uitstroom is moeilijk vast te stellen vanwege de samenvoeging van de scholen van Kind en Onderwijs Rotterdam en de 5MaalO scholen. Daarnaast is er een collectieve ontslagaanvraag geweest bij het UWV voor al het OOP van 5MaalO.

Per ultimo 31 juli 2017 is de formatie van beide organisaties afzonderlijk in kaart gebracht. Vanaf 1 augustus 2017 is deze samengevoegd.

Datum	Bestuur	Aantal medewerkers
31 juli 2017	5MaalO	92
31 juli 2017	Kind en Onderwijs Rotterdam	644

Vanaf 1 augustus 2017, na het collectieve ontslag is de samengevoegde formatie.

Datum	Bestuur	Aantal medewerkers
1 augustus 2017	Kind en Onderwijs Rotterdam	686

Medewerkersbetrokkenheidsonderzoek

In oktober 2017 heeft het medewerkersbetrokkenheidsonderzoek plaatsgevonden. De totale respons was 78%. De belangrijkste aandachtspunten die benoemd zijn, zijn de werkdruk, arbeidsvoorwaarden (werktijden) en gesprekkencyclus. Alle directeuren hebben de resultaten voor hun eigen school gepresenteerd gekregen en met het team besproken welke aandachtspunten ze om willen zetten in actiepunten.

Voor de belangrijkste aandachtspunten is geld ter beschikking gesteld zodat daadwerkelijk verbeteringen tot uitvoering konden worden gebracht. De voortgang hiervan werd bovenschools gemonitord. Omdat werkdruk inmiddels ook landelijk een groot aandachtspunt is, kunnen een aantal oplossingen gefinancierd worden met het werkdrukakkoord. Dit maakt dat er meer geld aan de andere actiepunten besteed kan worden.

Bouw je eigen school

Het streven binnen het strategisch beleidsplan, en bij financiën en HRM in het bijzonder, is de zelfstandigheid van directeuren te bevorderen. Het beleid wordt naar dit uitgangspunt geformuleerd.

HRM heeft samen met financiën een werkdocument ontwikkeld waardoor directeuren inzicht krijgen in de oorsprong van de geldstromen, de zekerheid hiervan en de invloed op de formatie. Hierdoor kunnen de scholen zelf hun formatie berekenen en deze binnen de gegeven kaders samenstellen. De formatiegesprekken krijgen hierdoor meer diepgang en een sterker samenwerkend en ondernemend karakter.

5. Huisvesting

Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam wil dat haar schoolgebouwen een veilig tweede thuis zijn voor haar leerlingen. Daarom hechten we veel waarde aan huisvesting. We ondersteunen scholen bij de uitvoering van onderhoudswerkzaamheden en doen ons best om ervoor te zorgen dat iedereen daar zo min mogelijk overlast van ondervindt. De werkzaamheden worden aanbesteed volgens de aanbestedingsregels, welke zijn opgesteld door de gemeente Rotterdam.

De belangrijkste ontwikkelingen:

In de zomervakantie van 2017 werd een extra lokaal ingericht in de sportruimte van het schoolgebouw aan de Waterloostraat. Hierin werd een extra groep leerlingen van de Nieuwe Park Rozenburgschool gehuisvest. In diezelfde periode werd ook een verbouwing uitgevoerd in het schoolgebouw van de VierLeeuwenschool (van bevoegd gezag Stichting BOOR). Door deze aanpassing werd het mogelijk om twee groepen van de snel groeiende Waalse school te huisvesten.

Mede in het kader van de leegstandreductie delen de SBO-school Ds. J. Logemann en de Dr. J.C. Woltjerschool sinds 2017 een lesgebouw. Ze zijn ondergebracht in het pand van de J.C. Woltjerschool, welke voor deze samenvoeging gedeeltelijk werd gerenoveerd. De leegstand in Delfshaven is hierdoor met 820 m² afgenomen.

De werkzaamheden welke voortvloeien uit de meerjarenonderhoudsplanung zijn binnen de gestelde termijnen en budgetten uitgevoerd.

Energiebeperkende maatregelen

In 2015 zijn twee basisschoolgebouwen voorzien van zonnecollectoren: te weten de Driemaster (Hoek van Holland) en de Waalse school (Kralingen-Crooswijk). In 2016 volgden Het Spectrum (Nesseland) en de Nieuwe Park Rozenburgschool (Kralingen). Eind 2017 zijn zonnecollectoren geplaatst op de Fontein (Noord).

Tezamen hebben deze schoolgebouwen nu 820 panelen. Het resultaat dat in 2017 werd gerealiseerd is:

School	Productie 2017	Co2 besparing	Zonuren
Het Spectrum	52.523 KWH	26.262 kg	1075
Driemaster	58.906 KWH	29.453 kg	1075
NPRS	19.844 KWH	9.922 kg	1075
Waalse school	42.206 KWH	21.103 kg	1075
Totaal	173.479 KWH	86.740 kg	

De eerste fase van de door Dienst Centraal Milieubeheer (DCMR) geëiste energiebeperkende maatregelen is uitgevoerd in 2017. De uitvoering van de tweede fase staat gepland voor 2018.

Op grond van het activiteitenbesluit werden verplichte energiebeperkende maatregelen getroffen. Naar verwachting wordt deze investering binnen vijf jaar terugverdiend. De werkzaamheden zijn met akkoord van de DCMR uitgevoerd, waarna de verantwoording van de uitgevoerde werkzaamheden eveneens werd geaccordeerd. Daarmee werd de doelstelling voor 2017 in het kader van 'controle en inzicht op het energieverbruik' behaald. Het streven was om het percentage verslimming naar 95% te brengen. Inmiddels is 97% van de electrameters en 40% van de gasmeters verslimd. Controle in het werkveld zal in 2018 plaatsvinden.

Verwachte toekomstige ontwikkelingen

Nieuwbouw Arentschool

De verbouwing van de Arentschool is een project met een zeer lange adem. Het nieuwe schoolgebouw komt op dezelfde plek te staan als de huidige, maar met meer vierkante meters (schoolgebouw 2200m² en een gymzaal 500m²).

De locatie zelf is door de ligging tussen woonblokken moeilijk te bereiken voor bouwverkeer. In nauw overleg met de gemeente Rotterdam worden alle verschillende mogelijkheden uitgezocht om het project zo voorspoedig mogelijk te laten verlopen. In 2017 heeft het bouwteam met behulp van adviseurs een business case ontwikkeld en zijn de plaatsen van de tijdelijke huisvesting bepaald. De oude schoolgebouwen aan de IJscubstraat en aan de Assendelftstraat zullen hiervoor in gebruik genomen worden. De business case zal in maart 2018 ter goedkeuring ingediend worden bij de gemeente.

Verhuizing stichtingskantoor

Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam heeft het gebouw aan de Crooswijksesingel 18 te Rotterdam waarin het stafbureau en het bestuur is gehuisvest verkocht. In juli 2018 zal het stafbureau en het bestuur tijdelijk gehuisvest worden in het schoolgebouw Het Plein aan de Benthuiserstraat te Rotterdam.

Renovatie/nieuwbouw het Podium

De renovatieplannen voor het schoolgebouw van Het Podium werden ingediend bij de gemeente Rotterdam maar niet akkoord bevonden. De vierkante meters waren niet voldoende teruggebracht. Er was ook onduidelijkheid over de kosten van renovatie versus de kosten voor nieuwbouw. Inmiddels is er overeenstemming voor een nieuw schoolgebouw voor 185 leerlingen. In 2018 zal het nieuwbouwplan bij de gemeente worden ingediend ter goedkeuring.

Vermindering leegstand

Het leegstandsreductieplan van Kind en Onderwijs Rotterdam zal in 2018 – in overleg met de gemeente Rotterdam en de overige schoolbesturen - verder uitgevoerd worden. Ook werd besloten dat het schoolgebouw van de Eloutschool en de vestiging Rusthoflaan 56 van de A.S. Talmaschool in 2018 teruggegeven zullen worden aan de gemeente Rotterdam.

Toekomstplannen

In 2018 wordt gekeken naar mogelijke ontwikkeling van nieuwe scholen in de wijken Liskwartier en Park16Hoven.

6. ICT

Beleid

Het afgelopen jaar zijn er op bestuursniveau normen vastgesteld ten aanzien van ICT en onderwijs. Deze vloeiden voort uit de strategische visie. Voor zowel hardware en digitale leermiddelen, als deskundigheid en organisatie, zijn duidelijke doelen geformuleerd.

De ICT-status van onze scholen is in kaart gebracht met behulp van een meetinstrument. Met de informatie die hiermee werd verkregen konden gerichte actieplannen worden opgesteld.

Investerings hardware

In 2017 is hard gewerkt aan een optimale leer- en werkomgeving. In het kader hiervan is geïnvesteerd in draadloze netwerken en hardware. Een voorbeeld hiervan is het ter beschikking stellen van laptops voor leerlingen.

De aanschaf van de digitale schoolborden is Europees aanbesteed en gegund aan de Rolfgroep. Verouderde bord/beamer opstellingen werden vervangen door touchscreens met goed beeld en geluid. Ook zijn er twee nieuwe typen borden in gebruik genomen: een kleuterbord en een bord voor de overige groepen. De instructiemiddelen zijn hiermee kwalitatief sterk verbeterd.

Ook een goede internetverbinding en een snel netwerk zijn bevorderlijk voor de optimale werkomgeving voor de leerlingen. Daarom zijn de al eerder afgesloten mantelovereenkomsten met leveranciers in 2017 verlengd met een jaar.

Investerings digitale leermiddelen

Er is in toenemende mate geïnvesteerd in leermiddelen die bijdragen aan de digitale geletterdheid van leerlingen. Op vijf scholen is toetsenbordvaardigheid opgenomen in het curriculum. Leerlingen nemen tevens deel aan mediawijsheidprogramma's en landelijke roboticawedstrijden.

Adaptief lesmateriaal is bij uitstek geschikt om digitaal aan te bieden. Ook hierin zien we dat er veel geïnvesteerd wordt. Op een flink aantal scholen hebben leerlingen in plaats van een werkboek inmiddels een tablet of laptop waarop zij hun verwerkingsopdrachten en toetsen maken.

Investerings in deskundigheid

In 2017 werden opnieuw drie professionaliseringsbijeenkomsten voor ICT-coördinatoren georganiseerd. ICT-coördinatoren zijn de kartrekkers op school en deze middagen zijn zowel inspirerend als informatief van aard.

Voor de LOT-groep (Leerkracht Ontwikkel Team) zijn er twee terugkomdagen georganiseerd. Deze lijken op de bijeenkomsten voor ICT-coördinatoren, maar zijn inhoudelijk gericht op Wetenschap en Techniek. De inspanningen van beide groepen worden vertaald in investeringen in hardware en digitale leermiddelen.

Daarnaast vonden er in 2017 ESIS-trainingen (ons leerling administratie systeem) plaats voor intern begeleiders, directieleden en administratief medewerkers.

Investerings in organisatie

De inrichting, het beheer en het up-to-date houden van een ICT-omgeving vraagt niet alleen om kennis, maar ook om arbeid. In het oplossen van incidenten, initiëren van vernieuwing (onderwijsinhoudelijk) en het in stand houden van de ICT-omgeving zit namelijk veel werk.

Bepaalde taken werden verzorgd door specialisten, maar er werd bewust gekozen om taken decentraal bij de scholen te laten. Ter ondersteuning bij incidenten kan men uiteraard een beroep doen op de supportdesk en volgt een ticket tot het is opgelost. Ook de verantwoordelijkheid over het doorvoeren van vernieuwingen en creëren van toegevoegde waarde van ICT-middelen ligt bij de scholen. De inkoop en garantie-afhandeling vallen hier ook onder.

Omdat er steeds meer gewerkt wordt met digitale leermiddelen en nieuwe hardware neemt ook het ICT-werk toe. Deze nieuwe middelen vragen bovendien nieuwe competenties van personeelsleden. Het is de taak van de school om te garanderen dat deze competenties ontwikkeld worden. Als gevolg van deze ontwikkelingen nam de ambulante tijd voor ICT in 2017 toe.

Overdracht PO-VO

Betrokken leerkrachten, intern begeleiders en directieleden hebben uitstekend werk geleverd in de overdracht naar het VO. Het digitale hulpmiddel Onderwijs Transparant heeft eveneens prima gefunctioneerd, net als de Rotterdamse Plaatsingswijzer zelf. Dit leverde een mooi rapport op van de betrokken ouders.

7. Communicatie

Kind en Onderwijs Rotterdam stelt zich ten doel helder, actueel en in alle openheid te communiceren met al haar doelgroepen en belanghebbenden.

In 2017 werd dit op de volgende deelgebieden in de praktijk gebracht:

1. Interne communicatie

Om een heldere communicatie te realiseren werden medewerkers geschoold in effectieve communicatie. De scholing leidt tot heldere teksten die de lezer aanzet tot gewenste acties en/of juist informeert.

2. Arbeidsmarktcommunicatie

Om Kind en Onderwijs Rotterdam als een aantrekkelijke onderwijswerkgever te positioneren is in 2017 een vacaturekrant uitgebracht.

3. Public Relations

In 2017 werd de pers actief geïnformeerd over voor Kind en Onderwijs Rotterdam belangrijke zaken, onder meer over het kennisevent Edulicious, de afsluiting van het project 'effectieve leerkrachten', dat samen met de pabo InHolland werd georganiseerd. Daarnaast werd een publieksversie van het jaarverslag van 2016 gepubliceerd.

4. Schoolpositionering en leerlingwerving

Al eerder werd gestart met vernieuwing van schoolwebsites. In 2017 kregen wederom tien scholen een nieuwe website.

5. Voorlichting

Alle schooldirecteuren namen deel aan de workshop "De eerste indruk", over schoolpositionering. Ook werd een leergang schooljournalistiek georganiseerd.

8. Financiële analyse

Balans

De volgende opstelling dient ter analyse van de financiële positie, welke is gebaseerd op de gegevens uit de balans.

Op korte termijn beschikbaar	31-12-2017	31-12-2016
Liquide middelen	3.852.779	5.531.951
Vorderingen	4.526.099	3.131.480
Effecten	5.156.255	5.038.855
Kortlopende schulden	-6.624.504	-5.951.437
Werkkapitaal	6.910.629	7.750.849
Vastgelegd op lange termijn		
Materiële vaste activa	7.075.400	6.151.310
Financiële vaste activa	10.000.000	10.000.000
	17.075.400	16.151.310
Gefinancierd met op lange termijn beschikbare middelen	23.986.029	23.902.159
Deze financiering vond plaats met		
Eigen vermogen	20.234.465	20.427.474
Voorzieningen	3.751.564	3.474.685
	23.986.029	23.902.159
Balans	31-12-2017	31-12-2016
Activa		
Materiële vaste activa	7.075.400	6.151.310
Financiële vaste activa	10.000.000	10.000.000
Vorderingen	4.526.099	3.131.480
Effecten	5.156.255	5.038.855
Liquide middelen	3.852.779	5.531.951
	30.610.533	29.853.596
Passiva		
Vermogen	20.234.465	20.427.474
Voorzieningen	3.751.564	3.474.685
Kortlopende schulden	6.624.504	5.951.437
	30.610.533	29.853.596

Toelichting op de balans

Het balanstotaal is ten opzichte van 2016 met € 755.000 toegenomen.

Materiële vaste activa

De waarde van de materiële vaste activa (aanschaf inventaris/ICT/gebouwen/overige bedrijfsmiddelen en leermethoden, na aftrek van afschrijvingen) is met € 924.000 toegenomen. De totale investeringen in 2017 bedroegen € 2.050.000. De investeringen bestaan enerzijds uit overgedragen bezittingen van de scholen van Stichting 5maalO voor in totaal € 885.000. Anderzijds bestaan ze uit de reguliere investeringen ad. € 1.165.000. In de begroting 2017 was voor de reguliere investeringen € 1.630.000 begroot. Er is met name minder geïnvesteerd in leermethoden (€ 380.000), omdat veel leermethoden in de vorm van jaarlijkse licenties worden aangeschaft. In 2017 is in het kader van duurzame energie voor € 90.000 geïnvesteerd in zonnepanelen.

Financiële vaste activa

De stichting belegt per 20 mei 2011 in een Structured Note. De Structured Note is een belegging met een vaste looptijd en een inleggarantie van 100% van Credit Suisse International op de einddatum. De einddatum van de belegging is 24 mei 2019. De koerswaarde per 31-12-2017 is 107.54% (2016 108,93%).

Vorderingen

De vorderingen zijn toegenomen met € 1.390.000. Dit is grotendeels veroorzaakt doordat het Ministerie van OCW de subsidie van de overgenomen scholen van de Stichting 5maalO gestort heeft op de rekening van Stichting 5maalO (€ 915.000). In 2018 is het bedrag door 5maalO overgemaakt aan Stichting Kind en Onderwijs.

Er is tevens voor € 235.000 opgenomen als vordering op de gemeente inzake afrekening integraal huistingsplan 2017 (IHP). De afrekening wordt in 2018 afgehandeld.

Onder de post gemeente *Leren Loont* zijn de subsidies opgenomen vanuit het gemeentelijk onderwijsbeleid "Leren Loont". Deze post is toegenomen met € 115.000.

Ook de posten nog in rekening te brengen (€ 260.000) en vooruit ontvangen kosten (€ 180.000) zijn toegenomen. De toename vooruit ontvangen kosten komt door het afnemen van steeds meer digitale lesmethoden, waarvoor vooraf licenties betaald dienen te worden. Tegenover de bovenstaande toenames zijn de debiteuren met € 310.000 afgenomen.

Effecten

De waarde van de effectenportefeuille is in 2017 toegenomen met € 117.000 door de waardestijging van de effecten van het Steunfonds. De waardestijging heeft te maken met de stijgende koersen van de onderliggende effecten. In 2017 is voor 50.000 aan effecten (obligatie) uitgeloot.

Liquide middelen

Uit het kasstroomoverzicht is af te lezen welke posten de stand van de liquide middelen hebben beïnvloed.

Eigen Vermogen

Het eigen vermogen kan, behoudens stelselwijzigingen, alleen wijzigen door het resultaat. De afname van het eigen vermogen bedraagt € 193.000 en is gelijk aan het behaalde resultaat in 2017.

Voorzieningen

De stand van de voorzieningen ten opzichte van 2016 is toegenomen met € 275.000.

De voorziening onderhoud gebouwen is toegenomen met € 150.000. Deze laatstgenoemde toename is voornamelijk veroorzaakt door de overdracht van de scholen van Stichting 5maalO voor € 117.000.

De personeelsvoorzieningen zijn met € 126.000 toegenomen. De toename wordt met name veroorzaakt door dotatie aan de voorziening langdurig zieken. Het loon van de arbeidsongeschikte medewerkers, waarvan de verwachting is dat zij niet meer werkzaam voor de stichting kunnen zijn, is toegenomen en derhalve is er sprake van een dotatie aan de voorziening van € 135.000.

Kortlopende schulden

In 2017 zijn de kortlopende schulden met € 670.000 toegenomen. De meest opvallende wijziging ten opzichte van 2016 is de opname van een schuld aan het Ministerie van OCW door de correctie op de gewichtenregeling van € 1.100.000. Dit bedrag is inclusief € 750.000 van Stichting 5maalO. Voor deze schuld dient nog een afspraak met het Ministerie gemaakt te worden over de terugbetaling.

Verder dient opgemerkt te worden dat de nog te besteden kosten huisvesting van € 750.000 in 2017 is afgehandeld en de post subsidie OCW (samenwerking effectieve leerkracht) met € 370.000 is besteed. Tegenover deze afnames staat dat de post crediteuren met € 830.000 is toegenomen. Deze post is in 2018 geheel betaald.

Staat van Baten en Lasten

Baten	2017	2017	Verschil	2017	2016	Verschil
		Begroting				
Rijksbijdragen	39.081.867	35.395.458	3.686.409	39.081.867	37.055.561	2.026.306
Overige overheidsbijdragen	2.989.220	2.800.000	189.220	2.989.220	4.947.888	-1.958.668
Overige baten	1.397.192	1.223.800	173.392	1.397.192	1.190.786	206.406
<u>Totaal baten</u>	<u>43.468.279</u>	<u>39.419.258</u>	<u>4.049.021</u>	<u>43.468.279</u>	<u>43.194.235</u>	<u>274.044</u>
Lasten						
Personele lasten	34.135.105	31.593.193	2.541.912	34.135.105	32.376.958	1.758.147
Afschrijvingen	1.126.884	1.115.600	11.284	1.126.884	1.062.510	64.374
Huisvestingslasten	4.073.296	3.336.100	737.196	4.073.296	4.144.854	-71.558
Overige instellingslasten	4.495.215	3.481.500	1.013.715	4.495.215	4.904.257	-409.042
<u>Totaal lasten</u>	<u>43.830.500</u>	<u>39.526.393</u>	<u>4.304.107</u>	<u>43.830.500</u>	<u>42.488.579</u>	<u>1.341.921</u>
Saldo baten en lasten	-362.221	-107.135	-255.086	-362.221	705.656	-1.067.877
Financiële baten en lasten	169.212	48.000	121.212	169.212	44.330	124.882
<u>Resultaat uit gewone bedrijfsvoering</u>	<u>-193.009</u>	<u>-59.135</u>	<u>-133.874</u>	<u>-193.009</u>	<u>749.986</u>	<u>-942.995</u>

Analyse verslagjaar ten opzichte van de begroting

Baten

Rijksbijdragen.

De rijksbijdragen zijn in 2017 € 3.500.000 hoger dan begroot. De toename is veroorzaakt door de overname van de scholen van Stichting 5maalO (€ 1.700.000), subsidie vanuit het ministerie OCW wegens indexering van de gemiddelde personeelslast (2,3%), extra toevoeging van middelen aan de subsidie prestatiebox (€ 38 per leerling), meer leerlingen die in aanmerking komen voor de regeling nieuwkomers (€ 275.000) en door de hogere inkomsten dan begroot vanuit de SWV (bijdragen basisbekostiging SWV en arrangementen).

Daarnaast is er een correctie toegepast in het kader van de controle gewichtenregeling van € 430.000.

Overige overheidsbijdragen

De gemeentelijke subsidies zijn € 189.000 hoger dan begroot. Dit betreft voornamelijk de extra inkomsten vanaf augustus door de overname van de scholen van Stichting 5maalO. De subsidie schakelklas is hoger door de groei van het aantal nieuwkomers en daarnaast is de vergoeding in het kader van de eigendomsvergoeding van gymzalen hoger.

Overige baten

Onder de overige baten vallen verhuur onroerende zaken (€ 470.000), personeel uitgeleend aan derden waaronder samenwerkingsverbanden en Stichting 5maalO (€ 290.000), ouderbijdragen en schoolgelden (€ 168.000), kindgebonden financiering van de Auris groep (€ 45.000), ontvangen medegebruik vergoeding van BSO's (€ 240.000) en diverse overige mutaties (€ 180.000). De totale post wijkt € 170.000 af van de begroting. De voornaamste oorzaken zijn de diverse mutaties op de schoolbankrekeningen waaraan ontvangsten verbonden zijn.

Lasten

Personele lasten

De totale personele lasten zijn € 2.500.000 hoger dan begroot. Dit komt voornamelijk door de overname van de scholen van Stichting 5maalO (€ 1.300.000), door de verhoging van de lonen en salarissen (inclusief sociale lasten en pensioenen in het kader van de indexeringslonen en uitvoering loonruimte akkoord) en door de inhuur van uitzendbureaus om langdurige en tussentijdse vacatures op te lossen. De overschrijding valt ondanks de hoge kosten uitzendbureaus voor vervanging (€ 1.500.000) mee. Dit komt mede doordat er voldoende dekking is vanuit het eigen risicodragerschap en door de uitkeringen voor zwangerschaps- en bevallingsverlof.

De lasten voor scholing en integraal personeelsbeleid (IPB) zijn € 300.000 lager dan begroot. Met name de kosten besteed aan IPB zijn lager uitgevallen. In 2017 hebben zich verder weinig situaties voorgedaan die personele fricties met zich meebrachten.

Huisvestingslasten

De huisvestingslasten zijn € 725.000 hoger uitgevallen dan begroot voor 2017. De hogere uitgaven worden voornamelijk gerealiseerd op de uitgavenposten preventief onderhoud van de schoolgebouwen (€ 270.000), schoonmaakkosten (€ 130.000), heffingen (€ 70.000) en dotatie voorziening onderhoud (€ 225.000).

Naast de toename als gevolg van de overname van de scholen van Stichting 5maalO worden de hogere uitgaven ook veroorzaakt door de toename van het preventief onderhoud door met name de kosten van inhuur vastgoedbegeleiding bij de uitvoering van huisvestingsprojecten (€ 300.000) en door de hogere heffingen waterschapsbelasting als gevolg van een inhaalslag van de RBG-groep van voorgaande jaren (€ 50.000).

Overige instellingslasten

De overige instellingslasten zijn hoger dan begroot (€ 1.000.000) door met name hogere uitgaven administratie, beheer en bestuur (€ 50.000), veel hogere uitgaven voor leermiddelen en ICT (€ 300.000), hogere uitgaven projecten, inhuur arrangementen en uitgaven ten behoeve van de schoolrekeningen (€ 150.000).

De hogere uitgaven leermiddelen en ICT worden veroorzaakt door de overname van de scholen Stichting 5maalO, maar ook door de toename van het aantal licenties ten behoeve van leermethoden en de stijging van de kosten voor het beheer van de ICT-infrastructuur.

De investering in de overname van de scholen van Stichting 5maalO bedraagt € 458.000. De uitgaven blijven binnen de toegezegde maximum bijdrage van € 528.000.

Financiële kerncijfers

Financieel	2017	2016	2015	2014	2013
<i>Balans</i>					
<i>Activa</i>					
Materiële vaste activa	7.075.400	6.151.310	6.296.396	6.293.069	6.341.885
Financiële vaste activa	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
Vorderingen	4.526.099	3.131.480	4.152.289	4.245.111	3.129.025
Effecten	5.156.255	5.038.855	4.352.280	4.651.220	5.555.721
Liquide middelen	3.852.779	5.531.951	4.330.523	5.210.139	4.657.235
	30.610.533	29.853.596	29.131.488	30.399.539	29.683.866
<i>Passiva</i>					
Vermogen	20.234.465	20.427.474	19.677.488	19.268.480	20.312.077
Voorzieningen	3.751.564	3.474.685	3.581.206	2.704.874	2.341.621
Kortlopende schulden	6.624.504	5.951.437	5.872.794	8.426.185	7.030.168
	30.610.533	29.853.596	29.131.488	30.399.539	29.683.866
<i>Staat van baten en lasten</i>					
<i>Baten</i>					
Rijksbijdragen	39.081.867	37.055.561	37.075.505	36.146.731	37.943.386
Overige overheidsbijdragen	2.989.220	4.947.888	5.343.237	5.030.148	3.733.534
Overige baten	1.397.192	1.190.786	1.404.693	1.269.786	1.823.329
<u>Totaal baten</u>	<u>43.468.279</u>	<u>43.194.235</u>	<u>43.823.435</u>	<u>42.446.665</u>	<u>43.500.249</u>
<i>Lasten</i>					
Personele lasten	34.135.105	32.376.958	33.560.117	34.334.550	34.352.636
Afschrijvingen	1.126.884	1.062.510	1.085.939	994.484	1.042.534
Huisvestingslasten	4.073.296	4.144.854	3.901.389	3.356.425	3.739.808
Overige instellingslasten	4.495.215	4.904.257	5.180.820	5.069.087	4.525.454
<u>Totaal lasten</u>	<u>43.830.500</u>	<u>42.488.579</u>	<u>43.728.265</u>	<u>43.754.546</u>	<u>43.660.432</u>
<i>Saldo baten en lasten</i>	-362.221	705.656	95.170	-1.307.881	-160.183
<i>Financiële baten en lasten</i>	169.212	44.330	313.838	264.284	611.014
<i>Resultaat</i>	-193.009	749.986	409.008	-1.043.597	450.831
<i>Kengetallen</i>					
Solvabiliteit	66,10%	68,43%	67,55%	63,38%	68,43%
Liquiditeit	2,04	2,30	2,19	1,67	1,90
Huisvestingsratio	9,29%	9,76%	8,92%	7,67%	8,57%
Weerstandsvermogen	46,55%	47,29%	44,90%	45,39%	46,69%
Rentabiliteit	-0,44%	1,74%	0,93%	-2,46%	1,04%

Op grond van de kengetallen is er net als voorgaande jaren sprake van een sterke financiële positie. De financiële positie is volgens de maatstaf van het Ministerie voldoende om eventuele tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen is toereikend.

Toelichting op indicatoren

Kengetallen bij het toezicht op de financiële continuïteit van onderwijsinstellingen.

Sinds 2008 berust het financiële toezicht op het onderwijs bij de Inspectie van het Onderwijs. Een van de onderdelen van dat financiële toezicht is het zogenaamde toezicht op de financiële continuïteit: de vraag of een schoolbestuur/instelling financieel gezond is en op korte en langere termijn aan haar financiële verplichtingen kan voldoen.

Dit toezicht, dat deel uitmaakt van het geïntegreerd toezicht, vindt risicogericht plaats. Op grond van een analyse van de financiële gegevens uit de jaarrekening, de continuïteitsparagraaf uit het jaarverslag of eventueel overige signalen, bepaalt de inspectie of de positie van de instelling nader moet worden onderzocht. Bij de analyse gebruikt de inspectie ter detectie van de risico's een set kengetallen.

Deze kengetallen zijn nadrukkelijk geen normen waaraan schoolbesturen/instellingen moeten voldoen. Het onderschrijden van een norm leidt niet automatisch tot aangepast financieel toezicht en het behalen van de norm leidt omgekeerd niet automatisch tot het opheffen van aangepast financieel toezicht. De toekenning van aangepast financieel toezicht vindt plaats in de vorm van een uitvoeriger onderzoek waarbij veel meer aspecten in ogenschouw worden genomen.

De set kengetallen waar de inspectie gebruik van maakt, geldt voor alle schoolbesturen/instellingen. Niettemin zijn er, afhankelijk van de context waarin zij opereren, verschillen in het belang van de kengetallen en de te gebruiken grenswaarden voor de signalering. In het onderstaande overzicht worden de kengetallen voor Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam weergegeven.

Indicatoren Primair Onderwijs

Solvabiliteit: Eigen vermogen / totaal vermogen
Liquiditeit (current ratio): Vlottende activa/kortlopende schulden
Huisvestingsratio: Huisvestingslasten/totale lasten
Weerstandsvermogen: Eigen Vermogen/totale baten
Rentabiliteit

Signaleringswaarden

<30%
<0,75
>10%
< 5%
3-jarig < 0% 2-jarig < -5% 1-jarig < -10%

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft aan in welke mate een organisatie op langere termijn in staat is om aan haar verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen.

Liquiditeit

De liquiditeit van een organisatie wordt uitgedrukt in een verhoudingscijfer, waarbij de vlottende activa worden gedeeld door de kortlopende schulden.

Huisvestingsratio

De huisvestingsratio wordt berekend door de uitgaven huisvesting te delen door de totale lasten. Het geeft het percentage uitgaven aan huisvesting weer.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate een organisatie financieel in staat is om haar lopende bedrijfsactiviteiten voort te kunnen zetten en aan haar verplichtingen – in dit geval het verzorgen van onderwijs – te voldoen. Het weerstandsvermogen wordt berekend door het eigen vermogen (exclusief het private deel) te delen door de totale baten inclusief rente-inkomsten.

Rentabiliteit

De rentabiliteit geeft de verhouding tussen het resultaat en de baten van de stichting aan. De rentabiliteit is een kengetal dat inzicht geeft in het rendement van de instelling.

Treasuryverslag

Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam

Het vermogensbeheer binnen de stichting wordt gevoerd door het College van Bestuur. De Treasury Commissie (TC), bestaande uit het College van Bestuur, de controller en vertegenwoordigers Raad van Toezicht, adviseert het College van Bestuur.

De beleggingen voldoen aan de voorwaarden die zijn gesteld in het treasurystatuut en voldoen derhalve aan de regeling beleggen, lenen & derivaten OCW 2016.

De effectenportefeuille laat het volgende verloop zien:

	Waarde 31-12-2017 €	Waarde 31-12-2016 €
<i>Financiële vaste activa en effecten</i>		
Structured note Credit Suisse International	10.000.000	10.000.000
Obligaties	55.058	107.145
	<u>10.055.058</u>	<u>10.107.145</u>

De ontvangen rente van spaardeposito's en obligatieleningen bedraagt in 2017 € 7.000 (2016: € 18.000).

De Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam belegt per 20 mei 2011 in een Structured Note. De Structured Note is een belegging met een vaste looptijd en heeft als eigenschap dat er sprake is van een 100% inleggarantie van Credit Suisse International op de einddatum. De einddatum van de belegging is 24 mei 2019. De koerswaarde per 31-12-2017 is 107,54%, € 10.754.000 (2016 108,93%%, € 10.893.000).

Stichting Steunfonds Kind en Onderwijs Rotterdam

Stichting Steunfonds Kind en Onderwijs Rotterdam heeft haar doelstelling en richtlijnen beleggingsbeleid bij de oprichting in 2008 vastgelegd. Een van de doelstellingen van de stichting is het financieren van de activiteiten van Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam.

In het jaar 2017 zijn de financiële markten weer iets verder hersteld. De financiële risico's ten opzichte van 2017 zijn gedaald. Dit blijkt uit het feit dat obligaties van financiële instellingen stabiel (weliswaar laag) gewaardeerd worden. Hierdoor heeft het steunfonds besloten geen activiteiten voor 2017 te financieren.

In 2018 zullen er met een vermogensbeheerder afspraken worden gemaakt op basis van het treasurystatuut 2018.

De effectenportefeuille laat het volgende verloop zien:

	Boekwaarde 31-12-2017 €	Boekwaarde 31-12-2016 €
<i>Financiële vaste activa en effecten</i>		
Obligaties	1.943.497	1.922.610
Aandelen	3.157.700	3.009.100
	5.101.197	4.931.710

9. Toekomstparagraaf

In het kader van gewijzigde regelgeving van het Ministerie OCW dient vanaf 2013 elk jaarverslag een paragraaf te bevatten waarin relevante zaken worden gemeld die een relatie hebben met de risicobeheersing.

In de toekomstparagraaf zijn de cijfers weergegeven van de Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam. De financiële cijfers van het Steunfonds zijn hierin niet opgenomen. De grondslag voor de gegevens van de toekomstparagraaf is de begroting 2018.

Financieel continuïteitstoezicht van de inspectie

Het financieel toezicht van de inspectie is met ingang van 1 september 2013 vereenvoudigd tot twee toezichtsarrangementen:

1. Basistoezicht: het toezicht beperkt zich tot de jaarlijkse risicoanalyse aan de hand van de jaarcijfers;
2. Aangepast financieel continuïteitstoezicht: de financiële continuïteit van het onderwijs is binnen afzienbare termijn in het geding. De inspectie vraagt het bestuur een verbeterplan op te stellen en volgt de uitvoering daarvan met een intensiteit passend bij de ernst van de situatie.

De door de inspectie gehanteerde financiële risicoanalyse is verscherpt. De gehanteerde indicatoren voor het primair onderwijs worden hieronder weergegeven met ter vergelijking de uitkomst van dezelfde indicatoren, zoals deze berekend worden voor de stichting.

Indicatoren inspectie	2017	2018	2019	2020	2021	Signalerings- waarde
	Werkelijk	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	
Solvabiliteit	61,1%	60,8%	62,0%	62,0%	62,1%	<30%
Liquiditeit	1,45	1,43	1,62	1,68	1,73	< 0,75
Huisvestingsratio	9,3%	8,5%	8,5%	8,4%	8,3%	>10%
Weerstandsvermogen	37,5%	37,0%	39,4%	39,3%	39,0%	<5%
Rentabiliteit	-0,8%	0,2%	1,9%	0,0%	0,0%	<0%

Op basis van de bovengenoemde indicatoren is het basistoezicht van toepassing en hoeft niet gevreesd te worden dat de continuïteit van de stichting in het geding is.

Leerling ontwikkeling

Leerlingaantallen per 1-10

	2015*	2016*	2017	Prognose 2018	Prognose 2019	Prognose 2020
Leerlingen jonger 8 jaar	3.607	3.609	3.575	3.508	3.518	3.506
Leerlingen 8 jaar en	3.478	3.454	3.579	3.818	3.900	3.944
SBO	249	198	181	166	166	166
	7.334	7.261	7.335	7.492	7.584	7.616
Gewichtenregeling						
0,3	367	334	308	296	288	278
1.20	738	658	642	603	576	554
Cumi	191	133	105	95	95	95

De leerlingaantallen in 2015 en 2016 zijn inclusief de scholen van 5maalO

De leerling ontwikkeling is een combinatie van de landelijke prognoses, maar vooral de inschatting van de directeur van de school. De komende jaren verwachten we een stijging van het leerlingaantal. Dit wordt met name veroorzaakt door de groei van de afdeling hoogbegaafden op de A.S. Talmaschool (40 leerlingen per jaar tot 2020) en door een lichte groei op veel scholen van Kind en Onderwijs Rotterdam.

Formatieontwikkeling

	1-10-2017	1-10-2018	1-10-2019	1-10-2020
DIR	37,32	36,32	36,32	36,32
OP	437,25	431,90	427,18	427,18
OOP	71,99	70,20	70,20	70,20
Totaal	546,56	538,42	533,70	533,70

In de formatie wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de situatie bij aanvang van het schooljaar. Dit betekent dat er formatie wordt toebedeeld op grond van wat een school nodig heeft (T) en niet waarop de bekostiging is gebaseerd (T-1).

Door de maatregelen in passend onderwijs en afname gewichtenregeling zal de formatie de komende jaren licht dalen. De afname zal door natuurlijk verloop plaatsvinden:

- Het niet herbezetten van arbeidsplaatsen van medewerkers die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt;
- Het niet herbezetten bij vermindering van werktijdfactoren;
- Het niet herbezetten na vrijwillig ontslag van personeel.

Balansontwikkeling

<i>Balans</i>	2017	2018	2019	2020	2021
<i>Activa</i>	Werkelijk	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Materiële vaste activa (overig)	7.075.400	7.467.360	7.035.860	6.622.458	6.251.558
Financiële vaste activa	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000	10.000.000
Vorderingen	5.868.020	5.868.020	5.868.020	5.868.020	5.868.020
Effecten	55.058	55.058	55.058	55.058	55.058
Liquide middelen	3.683.904	3.538.903	4.783.444	5.187.693	5.552.572
	26.682.382	26.929.341	27.742.382	27.733.229	27.727.209
<i>Passiva</i>					
Vermogen (publiek)	14.100.492	14.178.289	15.001.330	15.002.177	15.006.157
Vermogen (privaat)	2.205.822	2.205.822	2.205.822	2.205.822	2.205.822
Voorzieningen	3.751.564	3.920.726	3.910.726	3.900.726	3.890.726
Kortlopende schulden	6.624.504	6.624.504	6.624.504	6.624.504	6.624.504
	26.682.382	26.929.341	27.742.382	27.733.229	27.727.209

Toelichting op de balans **ACTIVA**

Algemeen

In 2018 zal de liquiditeit met € 145.000 dalen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de investeringen in ICT en leermethoden. Deze investeringen in ICT zijn noodzakelijk doordat de scholen zich gereed dienen te maken om digitale toetsingsmogelijkheden te gebruiken. Hiervoor dienen de infrastructuur van het ICT netwerk en de gebruikte hardware op orde gebracht te worden. Ook de investeringen in leermethoden zijn noodzakelijk om de kwaliteit van de lessen te waarborgen.

De mutaties in de voorziening voor 2018 betreffen € 870.000 voor de uitvoering van het Meerjarenonderhoudsplan. De dotatie betreft € 1.050.000.

Financiële vaste activa

De Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam belegt per 20 mei 2011 in een Structured Note. De Structured note is een belegging met een vaste looptijd en heeft als eigenschap dat er sprake van een 100% inleggarantie is van Credit Suisse International op de einddatum. De einddatum van de belegging is 24 mei 2019. In 2017 en 2018 zullen er besprekingen plaatsvinden over de vermogensstructuur na mei 2019.

Vlottende activa

De vlottende activa bestaat uit kortlopende vorderingen en liquide middelen. Deze post is nauwelijks te voorspellen en hangt nauw samen met de kortlopende schulden, waar bijvoorbeeld de crediteuren onder vallen.

Bij de berekening van vlottende activa is de stand per 31 december 2017 als uitgangspunt genomen en zijn de volgende mutaties hierbij opgeteld:

- de mutaties van de materiële vaste activa (investeringen gaan ten koste van het banksaldo);
- de mutatie van de financiële vaste activa (expirerende obligaties worden bijgeschreven op de bank);
- het resultaat (winst zorgt voor extra liquide middelen, verlies voor een afname).

PASSIVA

Eigen vermogen

Het totale eigen vermogen kan, behoudens stelselwijzigingen, alleen muteren door middel van het behaalde resultaat. Aan het private vermogen wordt een deel van het resultaat toegekend dat wordt behaald met de financiële baten en lasten.

Het publieke vermogen is de sluitpost binnen de vermogensopstelling.

Voorzieningen

Deze balanspost wordt vooral gevormd door de huisvestingsvoorziening waar het meerjaren-onderhoudsplan aan ten grondslag ligt.

Naast de onderhoudsvoorziening zijn er personele voorzieningen zoals jubileum, spaarverlof en langdurig zieken onder deze post verwerkt.

Kortlopende schulden

Deze post is nauwelijks te voorspellen en hangt nauw samen met de vlottende activa.

Resultaatontwikkeling

	2017	2018	2019	2020	2021
	Werkelijk	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
<i>Baten</i>					
Rijksbijdragen	39.081.867	40.050.197	39.587.641	39.691.541	40.016.941
Overige overheidsbijdragen	2.989.220	3.013.000	3.013.000	3.013.000	3.013.000
Overige baten	1.397.192	1.192.400	1.111.500	1.137.300	1.137.300
	<u>43.468.279</u>	<u>44.255.597</u>	<u>43.712.141</u>	<u>43.841.841</u>	<u>44.167.241</u>
<i>Lasten</i>					
Personele lasten	34.135.105	34.882.300	34.825.700	35.157.100	35.523.300
Afschrijvingen	1.126.884	1.182.300	1.078.000	1.008.200	959.400
Huisvestingslasten	4.073.296	3.780.800	3.693.000	3.685.594	3.683.962
Overige instellingslasten	4.491.139	4.380.400	4.040.400	4.038.100	4.044.600
	<u>43.826.424</u>	<u>44.225.800</u>	<u>43.637.100</u>	<u>43.888.994</u>	<u>44.211.262</u>
<i>Saldo baten en lasten</i>	-358.145	29.797	75.041	-47.153	-44.021
Financiële baten en lasten	-325	48.000	748.000	48.000	48.000
<i>Resultaat</i>	-358.470	77.797	823.041	847	3.979

**In bovenstaande meerjarenraming van de staat van baten en lasten zijn de inkomsten en uitgaven berekend op basis van prijspeil oktober 2017.*

Algemeen

In 2018 wordt voor Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam een positief resultaat geraamd van € 78.000. Het jaar 2019 laat een groot positief resultaat zien van € 823.000. Dit wordt veroorzaakt doordat de garantiebelegging inclusief opgebouwde resultaten van Credit Suisse in 2019 vrijvalt.

In de begroting 2018 zijn de volgende uitvoeringsprogramma's opgenomen die moeten resulteren in het behalen van de beoogde doelen zoals beschreven in hoofdstuk 2.

Programma 1 HRM Arbeidsmarkt

Vervangingsproblematiek

Er zal een analyse worden gemaakt van het arbeidsuitvalpercentage. Dit is het startpunt om te komen tot passende maatregelen. Een gedeelte van de uitval is niet beïnvloedbaar. Het is de taak van de organisatie om deze uitval adequaat te vervangen.

Maatregelen:

- Vergroten vervangingspool;
- Herzien regelingen t.b.v. vervangingsbeleid;
- Verdieping van het verzuimbeleid en het vergroten van de preventie.

Arbeidsmarktproblematiek

In de strategische beleidsvisie is het belang benoemd van Kind en Onderwijs Rotterdam als een goede, betrouwbare werkgever, die zichtbaar is op de arbeidsmarkt. De concurrentie is groot en het onderscheidend vermogen wordt steeds belangrijker. Daarnaast zijn er onvoldoende pabo afgestudeerden om aan de vervangingsvraag in de reguliere formatie te voldoen. Het zoeken naar andere instroom voor het vak van leerkracht binnen de mogelijkheden van de arbeidsmarkt is een vereiste om kinderen goed onderwijs te bieden.

Maatregelen:

- Concurrentiepositie vergroten: functiemix aanpassen, onderscheidende secundaire arbeidsvoorwaarden introduceren.
- Goede zichtbare werkgever: binden en boeien van eigen medewerkers, wervingscampagne verder verbeteren, vergroten van het aantal promotors.
- Het vergroten van de zij-instroom in samenwerking met de pabo en andere besturen.

Programma 2 HRM Medewerker betrokkenheidsonderzoek

In oktober 2017 heeft een stichtingsbreed medewerkersbetrokkenheidsonderzoek plaatsgevonden. De uitkomsten hiervan geven aanleiding om te handelen. We hebben gevraagd om met de teams op scholen te komen tot drie verbeterpunten en bijbehorende maatregelen. Daarnaast bereiden we ook een aantal maatregelen voor die we stichtingsbreed aanbieden op deelgebieden die laag hebben gescoord. We denken hierbij aan maatregelen ten aanzien van de verlaging van de werkdruk en de arbeidsvoorwaarden.

Programma 3 Leegstandreductie huisvesting

De stichting heeft meer vierkante meters in gebruik dan benodigd voor het aantal leerlingen per 1-10-2017. Deze zogenoemde leegstand bedraagt 18,75 % van de in gebruik zijnde faciliteiten. De leegstand zorgt voor extra uitgaven aan onderhoud, schoonmaak en energie. We ontvangen immers alleen vergoeding op basis van de behoefte aan vierkante meters gekoppeld aan de aanwezige leerlingen. De leegstand komt neer op een bedrag van ongeveer € 284.000 aan niet noodzakelijke kosten per jaar.

De maatregelen die binnen dit programma genomen worden zijn :

- Onderzoek naar de geografische herschikking van scholen in een wijk en mogelijke onderlinge samenwerking om te komen tot een functionelere bezetting van groepen, huisvesting en faciliteiten (vermindering bruto vloeroppervlakte, besparing onderhoud, schoonmaak energie)
- Iedere wijk maakt een plan om de leegstand terug te brengen waarbij gedacht kan worden aan herverdeling en sluiting van gebouwen of samenvoegen van scholen/locaties.

De plannen zijn ook nodig om een leegstands-reductieplan vanuit de stichting in te dienen bij de gemeente Rotterdam. Zonder dit plan worden de aanvragen IHP (integraal huisvestingsplan) niet in behandeling genomen. In dit plan worden voorstellen tot vermindering van de leegstand gedaan.

Demografische ontwikkelingen aangaande het leerlingaantal in de wijken waar Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam actief is, laten een lichte stijging zien de komende jaren. Het marktaandeel in de wijken in 2010 bedroeg 27,41% en in 2015 26,41%. Doelstelling de komende jaren is het marktaandeel met 1% te laten stijgen en terug te brengen naar het niveau van 2010. Alles zal in het werk gesteld moeten worden om het marktaandeel te vergroten en daarmee ook het leerlingaantal te laten stijgen. Hierdoor ontstaat stabiliteit in subsidie-inkomsten en wordt werkzekerheid verkregen.

De maatregelen die binnen dit programma genomen worden zijn :

- Er zal bij verschillende scholen nadrukkelijk ingezet worden op het bereiken van de ouders en kinderen in de wijk om het aantal leerlingen op onze scholen te vergroten.
- De schoolgebouwen hebben of krijgen een goede en rustgevende sfeer.
- De scholen hebben goede onderwijsinspectierapporten, goede resultaten van schoolverlaters en een goede aansluiting op het voortgezet onderwijs.
- Versterking van betrokkenheid van goed gekwalificeerde leerkrachten.
- Goed geregelde tussenschoolse en naschoolse opvang waaraan alle kinderen (kunnen) deelnemen. Hierbij wil de stichting tevens aansluiten bij de maatschappelijke ontwikkeling die leidt tot realisatie van integrale kind-centra op een aantal scholen (zogenoemde IKC's).

De afdeling Communicatie & PR krijgt hierbij een belangrijke rol.

Toelichting op de meerjarenraming van de staat van baten en lasten

Baten:

- Rijksbijdragen:
De rijksbijdragen zijn berekend op basis van de leerlingprognoses zoals vermeld onder de leerlingontwikkeling.
- Gemeente:
Het programma "leren loont" van de gemeente Rotterdam heeft een looptijd tot en met het schooljaar 2018/2019. In de begroting zijn we ervan uitgegaan dat de subsidie vanuit de gemeente Rotterdam met wellicht andere uitgangspunten gecontinueerd zal worden in de jaren daarna.
- Overige baten:
Onder de overige baten vallen verhuur onroerende zaken, personeel uitgeleend aan derden, ouderbijdragen en schoolgelden, kindgebonden financiering van de Auris groep, ontvangen medegebruik vergoeding van BSO's en schenkingen. De overige baten nemen toe door de verwachte schenkingen ten behoeve van de afdeling Hoogbegaafden van de Talma school.

Lasten:

- Personele lasten:
De lonen en salarissen zijn geraamd met de volgende uitgangspunten:
De personeelssituatie van september 2017, zoals vastgelegd in de personeels- en salarisadministratie, is bij de raming gehanteerd als vertrekpunt.
De loonkosten zijn gebaseerd op de rapportage van de formatie per september 2017, waarin rekening gehouden is met, voor zover mogelijk, de werkgeverslasten voor 2018.

De uitgaven voor lonen en salarissen in 2018 nemen toe ten opzichte van 2017 als gevolg van de toevoeging van de 3 Rotterdamse scholen van de Stichting 5maalO per 1 augustus 2017. De komende jaren nemen de lonen en salarissen licht toe door de periodieke indexering van de lonen. Het aantal Fte's zal de komende jaren nagenoeg gelijk blijven.

De overige personele lasten nemen af door vermindering van inhuur derden als gevolg van het uitvoeren van de maatregelen in programma 1.

Professionalisering

Professionalisering is zowel een van de speerpunten van het landelijk onderwijsbeleid als binnen de gemeentelijke subsidie "leren loont". De Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam heeft ook voor de komende jaren ruim € 1.000 per fte opgenomen voor kwaliteitsverbetering van de leerkrachten.

- **Afschrijvingslasten:**
De afschrijvingslasten zijn afgeleid van de meerjaren investeringsplannen van de scholen. In 2018 zal met name ingezet worden op investeringen in ICT en vernieuwing van lesmethoden
- **Huisvestingslasten:**
De huisvestingslasten over de jaren 2017-2019 zijn gebaseerd op contracten met leveranciers en ervaringscijfers uit voorgaande jaren. De kosten die betrekking hebben op planmatig en groot onderhoud worden ten laste gebracht van de voorziening onderhoud. De dotatie aan de onderhoudsvoorziening is gebaseerd op de ontvangen vergoeding zoals opgenomen in de subsidie programma's van eisen voor het primair onderwijs.
De lasten voor huisvesting nemen vanaf augustus 2018 af door herbestemming van het eigen pand aan de Crooswijkse singel. De huisvestingskosten van het nieuw in gebruik te nemen pand voor het stafbureau zullen lager zijn.
- **Overige instellingslasten:**
De lasten nemen toe ten opzichte van 2017 door toevoeging van de 3 Rotterdamse scholen van de Stichting 5maalO per 1 augustus 2017. De algemene kosten in 2019 dalen ten opzichte van 2018 door de afloop van het project 'effectief leren'.

Ontwikkeling liquiditeit

Op basis van een kasstroomoverzicht wordt onderstaand de verwachte ontwikkeling van de liquiditeit per kalenderjaar weergegeven. Als basis voor dit overzicht dient de meerjarenbegroting.

Kasstroomoverzicht

<i>Kasstroom uit operationele activiteiten</i>	2017	2018	2019	2020	2021
	Werkelijk	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting
Saldo baten en lasten	-358.470	77.797	823.041	847	3.979
Overige mutaties EV	0	0	0	0	0
	-358.470	77.797	823.041	847	3.979
Afschrijvingen	1.126.884	1.182.300	1.078.000	1.008.200	959.400
<u>Mutaties werkkapitaal</u>					
- Onderhanden werk	0	0	0	0	0
- Vorderingen	-1.497.962	0	0	0	0
- Effecten	52.087	0	0	0	0
- Kortlopende schulden	673.067	0	0	0	0
	-772.808	0	0	0	0
Mutaties voorzieningen	276.879	169.162	-10.000	-10.000	-10.000
	272.485	1.429.259	1.891.041	999.047	953.379
<i>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</i>	2017	2018	2019	2020	2021
(Des)investeringen Gebouwen	-551.906	0	0	0	0
(Des)investeringen Inventaris en ICT	-1.143.921	-1.100.760	-488.750	-465.750	-486.250
(Des)investeringen Methodes	-355.147	-473.500	-157.750	-129.048	-102.250
Financiële vaste activa	0	0	0	0	0
	-2.050.974	-1.574.260	-646.500	-594.798	-588.500
<u>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</u>					
Mutatie financiële vaste activa	0	0	0	0	0
Mutatie overige langlopende schulden	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0
<i>Mutatie liquide middelen</i>	-1.778.489	-145.001	1.244.541	404.249	364.879

In 2018 zal de liquiditeit met € 145.001 afnemen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de investeringen in ICT en leermethoden. Deze investeringen in ICT zijn noodzakelijk doordat de scholen zich gereed dienen te maken om digitale toetsingsmogelijkheden te gebruiken. Hiervoor dienen de infrastructuur van het ICT netwerk en de gebruikte devices op orde gebracht te worden. Ook de investeringen in methoden zijn noodzakelijk om de kwaliteit van de lessen te waarborgen.

De mutaties in de voorziening voor 2018 betreffen € 870.000 voor de uitvoering van het Meerjarenonderhoudsplan. De dotatie betreft € 1.050.000.

Ontwikkeling kengetallen

	2017	2018	2019	2020	2021	Signalerings-
	Werkelijk	Begroting	Begroting	Begroting	Begroting	waarde
Solvabiliteit	61,1%	60,8%	62,0%	62,0%	62,1%	<30%
Liquiditeit	1,45	1,43	1,62	1,68	1,73	< 0,75
Huisvestingsratio	9,3%	8,5%	8,5%	8,4%	8,3%	>10%
Weerstandsvermogen	37,5%	37,0%	38,7%	39,2%	38,9%	<5%
Rentabiliteit	-0,8%	0,2%	1,9%	0,0%	0,0%	<0%

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de signaleringswaarden van de Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam de komende jaren redelijk stabiel blijft en boven de gehanteerde signaleringswaarden.

Risicoanalyse

In de meerjarenbegroting 2017-2019 werd zoveel mogelijk rekening gehouden met de ontwikkelingen als gevolg van de afname van de leerlingaantallen en de afname van leerlingen die in aanmerking komen voor onderwijsachterstanden. Desalniettemin zijn er onderwerpen die een risico voor Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam kunnen zijn. Onderstaand worden de risico's met de meeste impact weergegeven.

Risico omschrijving	Consequentie van het optreden van het risico	Inschatting bedrag	Risico begroting	Mitigerende maatregel
1. Stijging leerlingaantallen opgenomen in de begroting worden niet gerealiseerd	Gevolg is dat de baten lager zullen uitvallen.	Baten per leerling zijn gemiddeld € 6.000.	Middel	Tussentijdse rapportage ontwikkeling leerlingenaantal en desgewenst ingrijpen in de exploitatie.
2. Door decentralisatie van kosten groot onderhoud per 1 januari 2015	De schoolbesturen zijn zelf verantwoordelijk voor de kosten van het groot onderhoud. De daarvoor bestemde middelen zijn te laag om het meerjarenonderhoud te kunnen verrichten.	De stichting dient 50 mln in 20 jaar uit te geven, daartegenover staat 25 mln inkomsten van OCW.	Zeer hoog	Heldere afspraken maken omtrent huisvesting en meerjarenonderhoudsplan afstemmen op ontvangsten onderhoud Ministerie van OCW. Leegstandreductieplan. Andere eisen stellen aan het huisvestingsniveau van de gebouwen.

Risico omschrijving	Consequentie van het optreden van het risico	Inschatting bedrag	Risico begroting	Mitigerende maatregel
3. Onrendabele bezetting schoolgebouwen. Het leegstandbeleid.	Leegstaande lokalen brengen ook kosten met zich mee, indien geen vergoeding wordt gegeven vanuit de rijksoverheid.	€ 284.000 per jaar	Hoog	In overleg met adviseur en schooldirecteur afspraken maken. Leegstandreductieplan
4. Ontwikkelingen door invoering van "Passend onderwijs" op de arrangementen	Door de invoering van passend onderwijs zal het budget vanuit het SWV wijzigingen en zoals het er nu uit ziet verminderen.	€ 5.000 per arrangement	Laag	Directeuren goed informeren over de financiële mogelijkheden vanuit het ondersteuningsplan
5. Leerlingen met onderwijsachterstanden conform regelgeving	Het aantal leerlingen met onderwijsachterstanden neemt af. Om dezelfde bekostiging te handhaven dienen er meer leerlingen voor de scholen van de stichting te kiezen	Baten per gewicht is € 1.500 per leerling	Hoog	Marketing en communicatie verbeteren en verhogen ouderparticipatie.
6. Terugloop financiering SBO	Het aantal leerlingen binnen het SWV daalt.	€ 150.000 per jaar	Hoog	Bestuurlijk overleg voeren met als doel de toekomst rondom het SBO duidelijk maken
7. Invoering WWZ, vervangingsproblematiek	Ketenbepaling binnen de WWZ kan leiden tot ongunstige uitvoering vervangingsbeleid	€ 200.000 per jaar	Middel	Opzetten van een flexibele schil eventueel in samenwerking met andere besturen.
8. Gemeentelijke subsidie Rotterdam	De gemeentelijke subsidies vanuit het beleidsplan "leren loont" maken een substantieel deel uit van de exploitatie van de Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam. 60% van de subsidie is ingezet in formatie	€ 3.000.000 per jaar	Middel	Het beleid vanuit de gemeente Rotterdam is tot 2018 vastgelegd. Het meedoen in bestuurlijk overleg over de subsidie 2019 en verder geeft tijdig duidelijkheid over de te nemen acties.
9. In de loop van het jaar sterk terugloop leerlingaantal	Subsidie sterk naar beneden , kosten personeel, huisvesting en overige middelen onvoldoende gedekt .	€ 65.000	Laag	Monitoren scholen aan de hand van de P&C Cyclus, verslagen inspectie, evaluatie gesprekken directeur en vroeg signalering door management informatie

Jaarrekening 2017

B Jaarrekening	
B1 Geconsolideerde balans per 31 december 2017	46
B2 Geconsolideerde staat van baten en lasten 2017	48
B3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2017	49
B4 Toelichting behorende tot de geconsolideerde jaarrekening 2017	50
B5 Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde balans	55
B6 Niet uit de balans blijvende verplichtingen, activa en regelingen	59
B7 Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde staat van baten en lasten	60
B8 Enkelvoudige balans per 31 december 2017	63
B9 Enkelvoudige staat van baten en lasten 2017	65
B10 Enkelvoudige kasstroomoverzicht 2017	66
B11 Toelichting behorende tot de enkelvoudige jaarrekening 2017	67
B12 Toelichting op de onderscheiden posten van de enkelvoudige balans 2017	68
B13 Toelichting op de onderscheiden posten van de enkelvoudige staat van baten en lasten 2017	70
B14 Overige toelichting	73
B15 Overzicht verbonden partijen	74
B16 Gebeurtenissen na balansdatum	74
B17 Formele vaststelling jaarrekening 2017	75

B Jaarrekening

B1 Geconsolideerde balans per 31 december 2017

(na resultaatbestemming)

1	Activa	31-12-2017 €		31-12-2016 €	
	Vaste activa				
1.2	<u>Materiële vaste activa</u>				
1.2.1	Gebouwen en terreinen	2.337.533		1.983.426	
1.2.2	Inventaris en apparatuur	<u>4.737.867</u>		<u>4.167.884</u>	
		7.075.400		6.151.310	
1.3	<u>Financiële vaste activa</u>				
1.3.6	Effecten	<u>10.000.000</u>	10.000.000	<u>10.000.000</u>	10.000.000
	Totaal vaste activa	<u>17.075.400</u>		<u>16.151.310</u>	
	Vlottende activa				
1.5	<u>Vorderingen</u>				
1.5.1	Debiteuren	119.896		432.589	
1.5.2	Kortlopende vorderingen op OCW	1.787.686		1.812.694	
1.5.7	Overige vorderingen	<u>2.618.517</u>		<u>886.197</u>	
		4.526.099		3.131.480	
1.6	<u>Effecten</u>				
1.6.1	Effecten	<u>5.156.255</u>	5.156.255	<u>5.038.855</u>	5.038.855
1.7	<u>Liquide middelen</u>		3.852.779		5.531.951
	Totaal vlottende activa	<u>13.535.133</u>		<u>13.702.286</u>	
	Totaal activa	<u>30.610.533</u>		<u>29.853.596</u>	

2	Passiva	31-12-2017	31-12-2016
		€	€
2.1	<u>Groepsvermogen</u>		
2.1.1	Stichtingskapitaal privaat	3.333.588	3.333.588
2.1.1	Algemene reserve publiek	3.892.337	3.892.337
2.1.2	Bestemmingsreserves publiek	10.208.155	10.655.098
2.1.3	Bestemmingsreserves privaat	<u>2.800.385</u>	<u>2.546.451</u>
	Totaal groepsvermogen	20.234.465	20.427.474
2.2	<u>Voorzieningen</u>		
2.2.1	Personeelsvoorzieningen	508.249	381.643
2.2.3	Onderhoudsvoorziening	<u>3.243.315</u>	<u>3.093.042</u>
		3.751.564	3.474.685
2.4	<u>Kortlopende schulden</u>		
2.4.3	Crediteuren	1.762.875	930.112
2.4.4	Kortlopende schulden aan OCW	1.184.314	0
2.4.7	Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.344.560	1.276.896
2.4.8	Schulden terzake van pensioenen	366.531	297.186
2.4.9	Overige kortlopende schulden	0	4.609
2.4.10	Overlopende passiva	<u>1.966.224</u>	<u>3.442.634</u>
		6.624.504	5.951.437
	<u>Totaal passiva</u>	<u>30.610.533</u>	<u>29.853.596</u>

B2 Geconsolideerde staat van baten en lasten 2017

	2017 €	Begroting 2017 €	2016 €
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	39.081.867	35.395.458	37.055.561
3.2 Overige overheidsbijdragen/subsidies	2.989.220	2.800.000	4.947.888
3.5 Overige baten	1.397.192	1.223.800	1.190.786
Totaal baten	43.468.279	39.419.258	43.194.235
4 Lasten			
4.1 Personeelslasten	34.135.105	31.593.193	32.376.958
4.2 Afschrijvingen	1.126.884	1.115.600	1.062.510
4.3 Huisvestingslasten	4.073.296	3.336.100	4.144.854
4.4 Overige lasten	4.495.215	3.481.500	4.904.257
Totaal lasten	43.830.500	39.526.393	42.488.579
Saldo baten en lasten	-362.221	-107.135	705.656
5 Financiële baten en lasten	169.212	48.000	44.330
Totaal resultaat	-193.009	-59.135	749.986

B3 Geconsolideerd kasstroomoverzicht 2017

	2017 €	2016 €
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>		
Saldo baten en lasten	-362.221	705.656
Aanpassing voor :		
Afschrijvingen	1.126.884	1.062.510
Overdracht materiële vaste activa 5xO	-883.259	
Overname schuld OCW 5xO	749.828	
Mutaties voorzieningen	276.879	-106.521
	1.270.332	955.989
<u>Mutaties werkkapitaal</u>		
- Vorderingen	-1.394.619	1.020.809
- Effecten	-117.400	-686.575
- Kortlopende schulden	-76.761	78.643
	-1.588.780	412.877
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	-680.669	2.074.522
Ontvangen interest	3.113	13.903
Betaalde interest/financiële lasten	-5.426	-6.679
Financiële baten en lasten	4.125	4.125
(On) gerealiseerde koersresultaten	167.400	32.981
	169.212	44.330
Kasstroom uit operationele activiteiten	-511.457	2.118.852
<u>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>		
Materiële vaste activa	-1.167.715	-917.424
	-1.167.715	-917.424
<u>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</u>		
Mutatie overige langlopende schulden	-	-
	-	-
<u>Mutatie liquide middelen</u>	<u>-1.679.172</u>	<u>1.201.428</u>
Beginstand liquide middelen	5.531.951	4.330.523
Mutatie liquide middelen	-1.679.172	1.201.428
<u>Eindstand liquide middelen</u>	<u>3.852.779</u>	<u>5.531.951</u>

B4 Toelichting behorende tot de geconsolideerde jaarrekening 2017

Algemeen

Verslaggevingsperiode

Deze jaarrekening heeft betrekking op het boekjaar 2017, dat is geëindigd op balansdatum 31 december 2017.

Toegepaste standaarden

De jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Regeling jaarverslaggeving onderwijs (Rjo). Op basis van de Rjo worden Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen van de Raad voor de Jaarverslaggeving toegepast (behoudens afwijkingen en aanvullingen in de Rjo).

De grondslagen die worden toegepast voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gebaseerd op historische kosten, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen

De jaarrekening is opgesteld in euro's en gaat uit van continuïteitsveronderstelling.

Overname Rotterdamse scholen Stichting 5maalO

Op 1 augustus 2017 zijn de Rotterdamse scholen van Stichting 5maalO overgenomen door Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam. De notariële akte in het kader van de overdracht is per 1 december 2017 opgemaakt. Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam heeft de volgende scholen overgenomen inclusief de activa en passiva :

03GE Prinses Margrietschool, locaties :

- Prinses Margrietschool, Spaanseweg 40, 3028 HW ROTTERDAM
- Het Podium, Burg. Koningssingel 39, 3042 NK ROTTERDAM

08AO COS De Wereld, locaties

- COS De Wereld, Sonmansstraat 87, 3039 DH ROTTERDAM
- Oranje Nassauschool, Velsenluststraat 7-11, 3021 AW ROTTERDAM

09CW De Regenboog Overschie, locatie:

- De Regenboog, Delftweg 46, 3043 CH ROTTERDAM

De overdracht van de activa en passiva is als volgt :

Activa

Materiele vaste activa	883.259
Liquide middelen	14.720
	897.979

Passiva

Voorzieningen	148.151
Kortlopende schulden	749.828
	897.979

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

Activa en passiva worden tegen nominale waarde opgenomen, tenzij anders vermeld in de verdere grondslagen.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de Stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een in de balans opgenomen actief of verplichting blijft op de balans als een transactie (met betrekking tot het actief of de verplichting) niet leidt tot een belangrijke verandering in de economische realiteit met betrekking tot het actief of de verplichting.

Een actief of verplichting wordt niet langer in de balans opgenomen indien een transactie ertoe leidt dat alle of nagenoeg alle rechten op economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot het actief of de verplichting aan een derde zijn overgedragen. Verder wordt een actief of een verplichting niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip dat niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en/of betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Baten worden alleen verwerkt indien het waarschijnlijk is dat de economische voordelen met betrekking tot de transactie de Stichting zullen toevloeien.

Gebruik van schattingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. De volgende waarderingsgrondslagen zijn naar de mening van het management het meest kritisch voor het weergeven van de financiële positie en vereisen schattingen en veronderstellingen:

- Voorzieningen.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten investeringen in aandelen en obligaties, handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, afgeleide financiële instrumenten (derivaten), schulden en overige te betalen posten. In de jaarrekening zijn de volgende categorieën financiële instrumenten opgenomen: vorderingen en schulden, geldmiddelen en investeringen in aandelen en obligaties

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten in de eerste opname worden meegenomen. Indien echter financiële instrumenten bij de vervolgwaaarding worden gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de staat van baten en lasten, worden direct toerekenbare transactiekosten bij de eerste waardering direct verwerkt in de staat van baten en lasten.

Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Verstrekte leningen en overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingverliezen.

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen

Langlopende en kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden na eerste opname gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieverentemethode.

De aflossingsverplichtingen voor het komend jaar van de langlopende schulden worden opgenomen onder kortlopende schulden.

Grondslagen voor consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening omvat de financiële gegevens van de stichting en andere rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend dan wel waarover de centrale leiding bestaat. De posten in de geconsolideerde jaarrekening worden opgesteld volgens uniforme grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de groep. In de geconsolideerde jaarrekening zijn de onderlinge schulden, vorderingen en transacties geëlimineerd. Tevens zijn de resultaten op onderlinge transacties geëlimineerd voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd.

In de geconsolideerde jaarrekening is opgenomen:

- * Stichting Steunfonds Kind en Onderwijs Rotterdam

Grondslagen voor de omrekening van vreemde valuta

Transacties in vreemde valuta

Transacties luidend in vreemde valuta worden in de betreffende functionele valuta van de organisatie omgerekend tegen de geldende wisselkoers per de transactiedatum. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen worden per balansdatum in de functionele valuta omgerekend tegen de op die datum geldende wisselkoers. Niet-monetaire activa en passiva in vreemde valuta's die tegen historische kostprijs worden opgenomen, worden in euro's omgerekend tegen de geldende wisselkoersen per de transactiedatum. De bij omrekening optredende valutakoersverschillen worden als last in de staat van baten en lasten opgenomen.

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen, ontvangen investeringssubsidies en eventuele bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingprijs, rekening houdend met eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikname. Er wordt rekening gehouden met de bijzondere waardeverminderingen die op balansdatum worden verwacht.

Onderstaand worden de afschrijvingstermijnen per categorie weergegeven. Tevens zijn de activeringsgrenzen vermeld.

	Afschrijvings- percentage in maanden	Afschrijvings- percentage per jaar	Activerings- grens in €
• Gebouwen en verbouwingen	428-120	2,8%-10%	€ 500
• Inventaris en apparatuur	480-96	2,5%-12,5%	€ 500
• Ict	120-24	10%-50%	€ 500
• Leermethoden	285-96	4,2%-12,5%	€ 500

De gebouwen en terreinen worden opgenomen indien sprake is van economisch eigendom. Hiervan is sprake in het geval van eigen investeringen of van doordecentralisatie van de huisvesting.

Financiële vaste activa

Overige vorderingen

De onder financiële vaste activa opgenomen overige vorderingen omvatten aandelen en obligaties die tot het einde van de looptijd zullen worden aangehouden. Deze vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde. Vervolgens worden deze leningen en obligaties gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Transactiekosten worden verwerkt in de eerste waardering.

Bijzondere waardeverminderingen worden in mindering gebracht op de geamortiseerde kostprijs en direct verantwoord in de staat van baten en lasten

Bijzondere waardeverminderingen of vervreemding van vaste activa

Voor materiële en financiële vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief (of een kasstroomgenererende eenheid) hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Verder wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er enige indicatie is dat een in eerdere jaren verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies is verminderd. Als een dergelijke indicatie aanwezig is, wordt de realiseerbare waarde van het betreffende actief geschat. Terugneming van een eerder verantwoord bijzonder waardeverminderingverlies vindt alleen plaats als sprake is van een wijziging van de gehanteerde schattingen bij het bepalen van de realiseerbare waarde sinds de verantwoording van het laatste bijzonder waardeverminderingverlies. In dat geval wordt de boekwaarde van het actief opgehoogd tot de geschatte realiseerbare waarde, maar niet hoger dan de boekwaarde die bepaald zou zijn (na afschrijvingen) als in voorgaande jaren geen bijzonder waardeverminderingverlies voor het actief zou zijn verantwoord

Vorderingen

De grondslagen voor de waardering van vorderingen zijn beschreven onder het hoofd Financiële instrumenten.

Effecten

De ter beurze genoteerde effecten worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Alle gerealiseerde en niet-gerealiseerde waardeveranderingen van de beursgenoteerde effecten worden verantwoord in de staat van baten en lasten.

De overige effecten worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De lagere marktwaarde wordt per fonds vastgesteld.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden

Eigen vermogen

Onder het eigen vermogen worden de algemene reserves, de bestemmingsreserves en de bestemmingsfondsen gepresenteerd. De algemene reserve bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van het Bestuur. Indien een beperkte bestedingsmogelijkheid door de organisatie is aangebracht, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsreserve. Indien de beperkte bestedingsmogelijkheid door derden is aangebracht, dan wordt dit deel aangemerkt als bestemmingsfonds. Voorts is binnen het eigen vermogen een onderscheid gemaakt naar publieke en private middelen.

Voorzieningen

Algemeen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die het gevolg is van een gebeurtenis in het verleden, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is in te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld. Wanneer de verwachting is dat een derde de verplichtingen vergoedt, en wanneer het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting, dan wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen. Voorzieningen worden onderscheiden naar aard en doel. Toevoegingen aan de voorzieningen vinden plaats door dotaties ten laste van de staat van baten en lasten. De onttrekkingen vinden rechtstreeks plaats ten laste van de betreffende voorziening.

Voorziening jubilea

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft het geschatte bedrag van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Voorziening groot onderhoud

Een voorziening wordt gevormd voor verwachte kosten van periodiek groot onderhoud aan panden, installaties e.d. op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode tussen de werkzaamheden voor groot onderhoud. De uitgaven van groot onderhoud worden verwerkt ten laste van de onderhoudsvoorziening voor zover deze is gevormd door de beoogde kosten. Indien de kosten van groot onderhoud uitgaan boven de boekwaarde van de voor het desbetreffende actief aangehouden voorziening, worden de (meer)kosten verwerkt in de winst-en-verliesrekening.

Overige voorzieningen

De overige voorzieningen worden opgenomen tegen nominale waarde van de voor de afwikkeling van de voorziening naar verwachting noodzakelijke uitgaven

Langlopende schulden

De waardering van langlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Kortlopende schulden

De waardering van kortlopende schulden is toegelicht onder het hoofd Financiële instrumenten.

Opbrengstwaardering

Rijksbijdragen, overige overheidsbijdragen en subsidies uit hoofde van de basisbekostiging worden in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft, volledig verwerkt als baten in de staat van baten en lasten. Indien deze opbrengsten betrekking hebben op een specifiek doel zoals verhuur, ouderbijdragen en overige baten, dan worden deze eveneens in het jaar verwerkt waarop het bedrag betrekking heeft.

Overheidssubsidies

Exploitatiesubsidies worden als bate verantwoord in de staat van baten en lasten in het jaar waarin de gesubsidieerde kosten zijn gemaakt of opbrengsten zijn gederfd, of wanneer een gesubsidieerd exploitatietekort zich heeft voorgedaan. De baten worden verantwoord als het waarschijnlijk is dat deze worden ontvangen en de Stichting de condities voor ontvangst kan aantonen.

Subsidies met betrekking tot investeringen in materiële vaste activa worden in mindering gebracht op het desbetreffende actief en als onderdeel van de afschrijvingen verwerkt in de staat van baten en lasten.

Personeelsbeloningen/pensioenen

De beloningen van het personeel worden als last in de staat van baten en lasten verantwoord in de periode waarin de arbeidsprestatie wordt verricht en, voor zover nog niet uitbetaald, als verplichting op de balans opgenomen. Als de reeds betaalde bedragen de verschuldigde beloningen overtreffen, wordt het meerdere opgenomen als een overlopend actief voor zover er sprake zal zijn van terugbetaling door het personeel of van verrekening met toekomstige betalingen door de stichting.

Voor de beloningen met opbouw van rechten worden de verwachte lasten gedurende het dienstverband in aanmerking genomen. Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Indien een beloning wordt betaald, waarbij geen rechten worden opgebouwd (bijvoorbeeld doorbetaling in geval van ziekte of arbeidsongeschiktheid) worden de verwachte lasten verantwoord in de periode waarover deze beloning is verschuldigd. Voor op balansdatum bestaande verplichtingen tot het in de toekomst doorbetalen van beloningen aan personeelsleden die op balansdatum naar verwachting blijvend geheel of gedeeltelijk niet in staat zijn om werkzaamheden te verrichten door ziekte of arbeidsongeschiktheid wordt een voorziening opgenomen.

De verantwoorde verplichting betreft de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichting op balansdatum af te wikkelen. De beste schatting is gebaseerd op contractuele afspraken met personeelsleden (CAO en individuele arbeidsovereenkomst). Toevoegingen aan en vrijval van verplichtingen worden ten laste respectievelijk ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht.

Nederlandse pensioenregelingen

Uitgangspunt is dat de in de verslagperiode te verwerken pensioenlast gelijk is aan de over die periode aan de pensioenuitvoerder verschuldigde pensioenpremies. Voor zover de verschuldigde premies op balansdatum nog niet zijn voldaan, wordt hiervoor een verplichting opgenomen. Als de op balansdatum reeds betaalde premies de verschuldigde premies overtreffen, wordt een overlopende actiefpost opgenomen voor zover sprake zal zijn van terugbetaling door het fonds of van verrekening met in de toekomst verschuldigde premies.

Indien op basis van de uitvoeringsovereenkomst met betrekking tot een bedrijfstakpensioenregeling per balansdatum een verplichting bestaat, wordt een voorziening gevormd als het waarschijnlijk is dat de aanwending van een maatregelenpakket, dat nodig is voor het herstel van de per balansdatum bestaande dekkingsgraad, zal leiden tot een uitstroom van middelen en de omvang daarvan betrouwbaar kan worden geschat.

Indien sprake is van aanpassingen van de per balansdatum opgebouwde aanspraken die voortvloeien uit toekomstige salarisverhogingen die per balansdatum reeds zijn toegezegd en die voor rekening van de Stichting komen wordt hiervoor een voorziening gevormd.

Verder wordt op balansdatum een voorziening opgenomen voor bestaande additionele verplichtingen ten opzichte van het fonds en de werknemers, indien het waarschijnlijk is dat voor de afwikkeling van die verplichtingen een uitstroom van middelen zal plaatsvinden en de omvang van de verplichtingen betrouwbaar kan worden geschat. Het al dan niet bestaan van additionele verplichtingen wordt beoordeeld aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst met het fonds, de pensioenovereenkomst met de werknemers en andere (expliciete of impliciete) toezeggingen aan de werknemers. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de beste schatting van de contante waarde van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen op balansdatum af te wikkelen. De disconteringsvoet vóór belasting geeft de actuele marktrente per balansdatum van hoogwaardige ondernemingsobligaties / rendement op staatleningen weer, de risico's waarmee bij het schatten van de toekomstige uitgaven reeds rekening is gehouden worden hierin niet betrokken.

Voor een op balansdatum bestaand overschot bij de pensioenuitvoerder wordt een vordering opgenomen als de onderneming de beschikkingsmacht heeft over dit overschot, het waarschijnlijk is dat het overschot naar de onderneming zal toevloeien en de vordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Ontslagvergoedingen

Een uitkering als gevolg van ontslag wordt als verplichting en als last verwerkt als de Stichting zich aantoonbaar heeft verbonden tot beëindiging van het dienstverband van een of meer personeelsleden vóór de gebruikelijke pensioendatum of tot een uitkering ter stimulering van vrijwillig ontslag. De Stichting heeft zich aantoonbaar verbonden tot het doen van ontslaguitkeringen als formeel een gedetailleerd plan (of regeling) is opgesteld en intrekking daarvan door de Stichting redelijkerwijs niet meer kan plaatsvinden. In het plan / de regeling zijn de betrokken locaties, alsmede de functie en het geschatte aantal van de werknemers die zullen worden ontslagen, de ontslaguitkering voor iedere functie(groep) en de periode die gemoeid is met de uitvoering van het plan benoemd. Ten aanzien van de ontslaguitkeringen bij vrijwillig ontslag worden de verplichtingen en de last berekend op basis van het aantal personeelsleden dat naar verwachting op het aanbod zal ingaan.

De ontslaguitkeringen die over meer dan 12 maanden na balansdatum betaalbaar worden gesteld worden tegen contante waarde gewaardeerd. De disconteringsvoet betreft de marktrente (effectief rendement) van hoogwaardige ondernemingsobligaties op balansdatum.

Rentebaten en soortgelijke opbrengsten en rentelasten en soortgelijke kosten

Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende actiefpost. Rentelasten en soortgelijke lasten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren.

Belastingen

De Stichting is niet belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat als basis genomen

B5 Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde balans

1 Activa

1.2 Materiële vaste activa

	Verkrijgings- prijs 31-12-2016 €	Afschrijvingen t/m 31-12-2016 €	Boekwaarde 31-12-2016 €	Mutaties 2017			Boekwaarde 31-12-2017 €	Verkrijgings- prijs 31-12-2017 €	Afschrijvingen t/m 31-12-2017 €
				Overdracht Stichting 5maalO	Investerings 2017	Afschrijvingen 2017			
1.2.1 Gebouwen en terreinen	3.770.436	-1.787.010	1.983.426	463.038	88.868	-197.799	2.337.533	4.322.342	-1.984.809
1.2.2 Inventaris en apparatuur									
1.2.2.1 Inventaris en ICT	5.877.717	-2.866.644	3.011.073	353.710	790.211	-633.974	3.521.020	7.021.638	-3.500.618
1.2.2.2 Leermiddelen	2.483.586	-1.326.775	1.156.811	66.511	288.636	-295.111	1.216.847	2.838.733	-1.621.886
	8.361.303	-4.193.419	4.167.884	420.221	1.078.847	-929.085	4.737.867	9.860.371	-5.122.504
1.2.3 Andere bedrijfsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal materiële vaste activa	12.131.739	-5.980.429	6.151.310	883.259	1.167.715	-1.126.884	7.075.400	14.182.713	-7.107.313

In de post gebouwen zijn ook begrepen de uitbreidingen en verbouwingen aan bestaande schoolgebouwen.

De volgende panden en lokalen zijn gefinancierd met privaat vermogen van de stichting:

- Crooswijksesingel 18 en 19 en 20
- De Stelberg (50 m2)
- Talmaschool (250 m2)
- Albert Plesmanschool (100 m2)
- JJ Buskesschool (60 m2)
- Mozaiek (100 m2)
- De Ark (100 m2)
- Waalsche school (150 m2)

De mogelijke opbrengsten bij eventuele afstoting van deze panden/lokalen komen ten gunste van het privaat vermogen van de stichting.

1.3 Financiële vaste activa

	Boekwaarde 31-12-2016 €	Investerings en verstrekkingen €	Desinvesteringen en aflossingen €	Koersresultaat 2017 €	Boekwaarde 31-12-2017 €	Nominale waarde of garantiewaarde
1.3.6 Effecten						
1.3.6.3 Overige	10.000.000	0	0	0	10.000.000	10.000.000
Totaal financiële vaste activa	10.000.000	0	0	0	10.000.000	

De stichting Kind en Onderwijs Rotterdam belegt per 20 mei 2011 in een Structured note. De Structured note is een belegging met een vaste looptijd en heeft als eigenschap : een 100% inleggarantie van Credit Suisse International op einddatum. De einddatum van de belegging is 24 mei 2019. De koerswaarde per 31-12-2017 is 107,54%, € 10.754.000 (2016 108,93%%, € 10.893.000)

1.5 Vorderingen

	31-12-2017 €	31-12-2016 €
1.5.1 Debiteuren	127.396	432.589
Voorziening dubieuze debiteuren	-7.500	0
	119.896	432.589
1.5.2 Kortlopende vorderingen op OCW	1.787.686	1.812.694
1.5.7 Overige vorderingen		
Gemeente "leren loont"	383.893	268.381
Rekening courant Stichting 5maalO	914.035	50.000
Nog te ontvangen subsidies Gemeente huisvesting	234.916	0
Overige vorderingen	184.211	109.226
In rekening te brengen derden	318.865	59.454
Vooruitontvangen kosten	582.597	399.136
	2.618.517	886.197
Totaal vorderingen	4.526.099	3.131.480

De posten opgenomen onder de vorderingen hebben allen een looptijd van minder 12 maanden. De rekening courant Stichting 5maalO bestaat uit ontvangen subsidiebedragen OCW van de overgedragen scholen over de maanden oktober, november en december 2017. De bedragen zullen onder aftrek van het nog te betalen bedrag aan Stichting 5maalO in 2018 worden overgemaakt.

1.6 Effecten

	Boekwaarde 31-12-2016 €	Aankopen 2017 €	Verkopen 2017 €	Koersresultaat 2017 €	Boekwaarde 31-12-2017 €	Nominale waarde of garantiewaarde
1.6.1 Effecten						
1.6.1.1 Obligaties	2.029.755	0	-50.000	18.800	1.998.555	1.950.000
1.6.1.2 Aandelen	3.009.100	0	0	148.600	3.157.700	Niet van toepassing
Totaal financiële vaste activa	5.038.855	0	-50.000	167.400	5.156.255	

De nominale waarde is de waarde die bij uitloting of einde van de looptijd van de obligatie wordt uitgekeerd.

1.7	Liquide middelen	31-12-2017	31-12-2016
		€	€
1.7.2	Banken en kassen	2.715.850	3.152.421
1.7.3	Deposito en spaarrekeningen	1.136.929	2.379.530
	Totaal liquide middelen	3.852.779	5.531.951

De onder de liquide middelen opgenomen deposito's betreffen uitsluitend deposito's die direct of vervroegd opvraagbaar zijn.

2 Passiva

2.1	Groepsvermogen	Saldo 31-12-2016	Mutaties Bestemming Resultaat	Saldo 31-12-2017
		€	€	€
2.1.1	Stichtingskapitaal privaat	3.333.588	0	3.333.588
2.1.2	Algemene reserve publiek	3.892.337	0	3.892.337
		7.225.925	0	7.225.925
	Bestemmingsreserves publiek			
2.1.3.a	Bestemmingsreserves algemeen publiek	10.770.087	-444.856	10.325.231
2.1.3.a	Ongerealiseerd koersresultaat publiek	-114.989	-2.087	-117.076
2.1.3.a	Reserve nulmeting publiek	0	0	0
		10.655.098	-446.943	10.208.155
	Bestemmingsreserves privaat			
2.1.3.b	Bestemmingsreserves algemeen privaat	1.414.102	-4.026	1.410.076
2.1.3.b	Reserve schoolfonds privaat	754.040	85.618	839.658
2.1.3.b	Ongerealiseerd koersresultaat privaat	378.309	172.342	550.651
		2.546.451	253.934	2.800.385
	Totaal groepsvermogen	20.427.474	-193.009	20.234.465

Statutaire bepalingen inzake resultaatbestemming

Ingevolge de Wet op het primair onderwijs wordt het resultaat van het verslagjaar verrekend met de reserve van de instelling.

De bestemming van het resultaat 2017 is als volgt :

Algemene reserve publiek	0
Bestemmingsreserves algemeen publiek	-444.856
Ongerealiseerd koersresultaat publiek	-2.087
	-446.943
Bestemmingsreserves algemeen privaat	-4.026
Reserve schoolfonds privaat	85.618
Ongerealiseerd koersresultaat privaat	172.342
	253.934
Totaal	-193.009

2.2	Voorzieningen	Saldo 31-12-2016	Overdracht Stichting 5maalO	Mutaties Dotaties 2017	Onttrekkingen 2017	Saldo 31-12-2017	<1 jr	>1 jr
		€	€	€	€	€	€	€
2.2.1	Personeelsvoorzieningen							
2.2.1.1	Spaarverlof	81.771	0	0	-11.932	69.839	0	69.839
2.2.1.2	Jubiläum	148.367	30.910	9.818	-39.185	149.910	12.000	137.910
2.2.1.4	Langdurig zieken	151.505	0	136.995	0	288.500	181.000	107.500
		381.643	30.910	146.813	-51.117	508.249	193.000	315.249
2.2.3	Overige voorzieningen							
2.2.3.1	Onderhoud gebouwen	3.093.042	117.241	1.250.000	-1.216.968	3.243.315	927.000	2.316.315
		3.093.042	117.241	1.250.000	-1.216.968	3.243.315	927.000	2.316.315
	Totaal voorzieningen	3.474.685	148.151	1.396.813	-1.268.085	3.751.564	1.120.000	2.631.564

Onderhoud gebouwen

De voorziening voor onderhoud gebouwen wordt gevormd voor periodiek groot onderhoud dat dient te worden verricht op de gebouwen. De voorziening groot onderhoud is langlopend. In 2017 is het meerjarenonderhoud uitgevoerd conform de methode risicogericht onderhoud.

2.4 Kortlopende schulden		31-12-2017	31-12-2016
		€	€
2.4.3	Crediteuren	1.762.875	930.112
2.4.4	OCW	1.184.314	0
2.4.7	Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.344.560	1.276.896
2.4.8	Schulden terzake van pensioenen	366.531	297.186
2.4.9	Overige kortlopende schulden		
2.4.9.3	Netto salarissen	0	4.609
2.4.10	Overlopende passiva		
2.4.10.1	Vakantiegeld	1.032.663	1.010.092
2.4.10.2	Nog te besteden subsidies OCW geoormerkt	385.501	757.919
2.4.10.3	Rekening courant Stichting 5maalO	118.305	0
2.4.10.5	Nog te besteden subsidies Gemeente huisvesting	0	747.241
2.4.10.7	Overige overlopende passiva	429.755	927.382
		1.966.224	3.442.634
Totaal kortlopende schulden		6.624.504	5.951.437

Toelichting overige overlopende passiva

De schuld aan OCW betreft de correctie op de gewichtenregeling als gevolg van de controle op de toepassing van de gewichten toebedelung van leerlingen. In 2018 zal met OCW overlegd worden op welke wijze de schuld afgelost gaat worden.

De overige overlopende passiva bestaat uit nog te ontvangen kosten zoals afrekening 2017 docenten in het kader van lekker fit en de controle van de accountant.

Risico's financiële instrumenten

Wij maken in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van diverse financiële instrumenten. De financiële instrumenten omvatten onder meer vorderingen, geldmiddelen, effecten, leningen, crediteuren en overige kortlopende schulden. Deze financiële instrumenten stellen de organisatie bloot aan markt-, rente-, kasstroom-, krediet- en liquiditeitsrisico. Om deze risico's te beheersen heeft Kind en Onderwijs een beleid inclusief een stelsel van limieten en procedures opgesteld om de risico's van onvoorspelbare ongunstige ontwikkelingen op de financiële markten en daarmee de financiële prestaties van de organisatie te beperken.

Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam zet geen afgeleide financiële instrumenten in om risico's te beheersen. Bij het aantrekken respectievelijk uitzetten van middelen worden kredietrisico en renterisico zoveel mogelijk uitgesloten. Het uitzetten van middelen en het gebruik van rente-instrumenten hebben een prudent karakter en zijn niet gericht op het genereren van extra inkomsten door het aangaan van overmatige risico's.

Kredietrisico

De vorderingen bestaan merendeel uit vordering op overheden of uitvoerende instanties, hierbij loopt Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam geen kredietrisico. De overige vorderingen zijn slechts 1% van het totaal.

Renterisico en kasstroomrisico

Het renterisico is beperkt aangezien Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam geen gebruik maakt van leningen.

Liquiditeitsrisico

Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam loopt geen significante liquiditeitsrisico's. Er wordt een kleine negatieve kasstroom verwacht voor het komende jaar. Daarnaast vindt een strakke monitoring op de liquiditeitsprognose plaats en kan indien nodig bijsturing plaatsvinden.

Overzicht geormerkte doelsubsidies OCW

G1 Verantwoording van subsidies zonder verrekeningsclausule (Regeling ROS art.13. lid 2 sub a)

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk datum	Bedrag van de toewijzing €	Ontvangen t/m verslagjaar €	De prestatie is ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikking	
				geheel uitgevoerd afgerond	nog niet geheel en afgerond
Regeling lerarenbeursvoor en zij-instroom 2009-2017	scholing Kenmerk 852395-1 augustus 2017				X
Regeling lerarenbeursvoor en zij-instroom 2009-2018	scholing Kenmerk 852148-1 augustus 2017				X
Regeling lerarenbeursvoor en zij-instroom 2009-2019	scholing Kenmerk 852750 -1 augustus 2017				X
Regeling lerarenbeursvoor en zij-instroom 2009-2020	scholing Kenmerk 2017/2/540884 augustus 2017				X
Regeling lerarenbeursvoor en zij-instroom 2009-2021	scholing Kenmerk 852930-1 augustus 2017				X
Regeling lerarenbeursvoor en zij-instroom 2009-2022	scholing Kenmerk 852645-1 augustus 2017				X
Regeling versterking samenwerking lerarenopleidingen en scholen 2013- 2016	Kenmerk DL/466244 28 november 2013				X

G2 Verantwoording van subsidies met verrekeningsclausule (Regeling ROS art.13. lid 2 sub b)

G2-A Aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk datum	Bedrag van de toewijzing €	Ontvangen t/m verslagjaar €	totale kosten €	te verrekenen ultimo verslagjaar €
--	--	--	0	0	0
Totaal			0	0	0

G2-B Doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk datum	Bedrag van de toewijzing €	saldo 01-01- 2017 €	ontvangen in verslagjaar €	lasten in verslagjaar €	totale kosten 31-12-2017 €	saldo nog te besteden ultimo verslagjaar €
--	--	--	0	0	0	0	0
Totaal			0	0	0	0	0

Att.: deze subsidies worden afgerekend op basis van de werkelijke kosten. Er kan bovendien prestatieverklaring of een andere verantwoording over de prestaties worden verlangd. Zie tekst subsidiebeschikking.

B6 Niet uit de balans blijkende verplichtingen, activa en regelingen

Meerjarige financiële verplichtingen

Er zijn langlopende onvoorwaardelijke verplichtingen aangegaan ter zake van :

Dienst	<1 jaar	1-5 jaar
ARBO	120.000	
Huisvesting	246.000	
ICT	103.000	
Licenties	228.000	
Reproductie	150.000	150.000
Schoonmaak	975.000	
Vakdocenten	280.000	
	2.102.000	150.000

Asbestbeheersing

Op alle onderwijslocaties van Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam hebben inventarisaties naar de aanwezigheid van asbest plaatsgevonden. De uitkomsten van deze risico-inventarisaties zijn verwerkt in asbestbeheersplannen.

Verkoop Crooswijcksesingel

Het gebouw aan de Crooswijcksesingel is per 15 november 2017 verkocht voor EUR 2,1 miljoen. Notarieel transport zal naar verwachting plaatsvinden in juli 2018.

B7 Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde staat van baten en lasten

3 Baten

	2017 €	Begroting 2017 €	2016 €
3.1 Rijksbijdragen			
3.1.1 Rijksbijdragen OCW			
3.1.1.1 (Normatieve) Rijksbijdrage OCW	32.576.051	29.542.058	31.022.434
3.1.1.2 Personeels- arbeidsmarktbeleid	3.921.452	3.683.300	3.761.248
	36.497.503	33.225.358	34.783.682
3.1.2 Overige subsidies OCW			
3.1.2.1 Opleiden in de school/samenwerking	572.418	433.400	522.839
3.1.2.2 Prestatiebox	1.016.959	857.200	678.085
3.1.2.3 Bijzondere bekostiging samenvoeging	121.936	121.936	86.680
3.1.2.4 Bijzondere bekostiging nieuwkomers	456.144	175.000	144.321
3.1.2.5 Gewichtenregeling wijziging 1-10-2014	-434.486	0	0
3.1.2.6 Overige geormerkte en niet geormerkte subsidies	24.667	10.664	136.215
	1.757.638	1.598.200	1.568.140
3.1.4 Ontvangen doorbetalingen Rijksbijdrage SWV			
3.1.4.1 Bijdrage SWV	826.726	571.900	703.739
	826.726	571.900	703.739
Totaal rijksbijdragen OCW	39.081.867	35.395.458	37.055.561

De rijksbijdragen zijn in 2017 € 3.500.000 hoger dan begroot. De toename is veroorzaakt door de overname van de scholen van Stichting 5maalO (€ 1.700.000), subsidie vanuit het ministerie OCW wegens indexering van de gemiddelde personeelslas (2,3%) , extra toevoeging middelen aan de subsidie prestatiebox (€ 38 per leerling), meer leerlingen die in aanmerking komen voor de regeling nieuwkomers (€ 275.000) en door de hogere inkomsten dan begroot vanuit de SWV (bijdragen basisbekostiging SWV en arrangementen). Daarnaast is er een correctie toegepast in het kader van de controle gewichtenregeling van € 430.000.

3.2 Overige overheidsbijdragen

3.2.1 Gemeentelijke bijdragen en subsidies			
3.2.1.1 Schoolontwikkelingsbudget	2.114.940	2.096.200	2.319.194
3.2.1.2 Schakelklas	303.331	280.000	280.000
3.2.1.3 Nulgroep	0	0	1.841.067
3.2.1.4 Ouderbetrokkenheid	333.125	274.400	288.750
3.2.1.9 Overige gemeentelijke bijdragen	237.824	149.400	218.877
	2.989.220	2.800.000	4.947.888
Totaal overige overheidsbijdragen	2.989.220	2.800.000	4.947.888

De gemeentelijke subsidies zijn € 189.000 hoger dan begroot. Dit betreft voornamelijk de extra inkomsten vanaf augustus door de overname van de scholen van Stichting 5maalO, de subsidie schakeklas is hoger door de groei van het aantal nieuwkomers en de vergoeding in het kader van de eigendomsvergoeding van gymzalen is hoger.

De subsidie nulgroep is als gevolg de harmonisatie in de kinderopvang vanaf 2017 uitgekeerd aan de peuteropvangorganisatie in plaats van de scholen.

3.5 Overige baten

3.5.1 Verhuur onroerende zaken	471.191	377.600	450.510
3.5.2 Inkomsten personeel	290.390	274.800	87.686
3.5.5 Ouderbijdragen en schoolgelden	168.084	0	95.208
3.5.6 Overige			
SWV/Auris groep/PGB	46.352	72.300	76.743
Vergoeding BSO	241.072	246.800	282.651
Overige	180.103	252.300	197.988
	467.527	571.400	557.382
Totaal overige baten	1.397.192	1.223.800	1.190.786

Onder de overige baten vallen verhuur onroerende zaken (€ 470.000) , personeel uitgeleend aan derden waaronder samenwerkingsverbanden en Stichting 5maalO (€ 290.000), ouderbijdragen en schoolgelden (€ 168.000), kindgebonden financiering van de Auris groep (€ 45.000), ontvangen medegebruik vergoeding van BSO's (€ 240.000) en diverse overige mutaties € 180.000. De totale post wijkt € 170.000 af van de begroting. de voornamelijke oorzaak zijn diverse mutaties waaraan ontvangsten verbonden zijn op de schoolbankrekeningen.

4 Lasten

	2017 €	Begroting 2017 €	2016 €
4.1 Personeelslasten			
4.1.1 Lonen en salarissen			
4.1.1.1 Brutolonen en salarissen	23.905.413	29.900.093	23.753.152
4.1.1.2 Sociale lasten	4.144.003	0	3.975.679
4.1.1.3 Pensioenpremies	3.205.346	0	2.687.208
	31.254.762	29.900.093	30.416.039
4.1.2 Overige personele lasten			
4.1.2.1 Dotatie/onttrekking overige personele	95.696	0	-23.398
4.1.2.2 Personeel niet in loondienst	2.200.245	438.300	1.697.021
4.1.2.3 ARBO	170.736	135.000	162.146
4.1.2.4 Scholing, IPB	421.098	739.200	414.787
4.1.2.5 Overige	433.553	380.600	407.950
	3.321.328	1.693.100	2.658.506
4.1.3 Uitkeringen (-/-)	-440.985	0	-697.587
Totaal personele lasten	34.135.105	31.593.193	32.376.958

De totale personele lasten zijn € 2.500.000 hoger dan begroot, dit wordt voornamelijk veroorzaakt door :

De overname van de scholen van Stichting 5maalO (€ 1.300.000), verhoging van de lonen en salarissen inclusief sociale lasten en pensioenen in het kader van de indexering lonen en uitvoering loonruimte akkoord. door de inhuur van uitzendbureaus om de vraag naar vervanging van personeel en tussentijdse vacatures op te lossen. De overschrijding valt ondanks de hoge kosten uitzendbureaus voor vervanging (€ 1.500.000) mee. Dit wordt mede veroorzaakt doordat er voldoende dekking is vanuit het eigen risicodragerschap en uitkeringen voor zwangerschaps- en bevallingsverlof.

De lasten voor scholing en integraal personeelsbeleid (IPB) zijn € 300.000 lager dan begroot. Met name de kosten besteed aan IPB zijn lager dan begroot. In 2017 hebben zich weinig situaties voorgedaan die personele fricties met zich meebrachten.

Personeelsbestand

Per het einde van het boekjaar 2017 bedroeg het gemiddeld aantal werknemers bij de organisatie, omgerekend naar FTE's 516 (2016: 524)

	2017 €	Begroting 2017 €	2016 €
4.2 Afschrijvingen			
4.2.2 Materiële vaste activa			
4.2.2.1 Gebouwen	197.799	160.000	184.484
4.2.2.2 Inventaris en apparatuur	929.085	955.600	878.026
Totaal afschrijvingen	1.126.884	1.115.600	1.062.510
4.3 Huisvestingslasten			
4.3.1 Huur	45.304	68.500	212.684
4.3.3 Onderhoud	713.748	443.800	826.523
4.3.4 Energie en water	764.202	711.500	722.046
4.3.5 Schoonmaakkosten	1.097.088	961.500	1.002.022
4.3.6 Heffingen	154.224	86.600	82.842
4.3.7 Dotatie onderhoudsvoorziening	1.250.000	1.024.000	1.250.000
4.3.8 Bewaking/beveiliging	48.730	40.200	48.737
Totaal huisvestingslasten	4.073.296	3.336.100	4.144.854

De huisvestingslasten zijn € 725.000 hoger uitgevallen dan het bedrag dat is begroot voor 2017. De hogere uitgaven worden voornamelijk gerealiseerd op de uitgavenposten preventief onderhoud van de schoolgebouwen (€ 270.000), schoonmaakkosten (€ 130.000), heffingen (€ 70.000) en dotatie voorziening onderhoud (€ 225.000).

Naast de toename als gevolg van de overname van de scholen van Stichting 5maalO worden de hogere uitgaven veroorzaakt door :

De toename van het preventief onderhoud is toegenomen door met name de hogere kosten van "inhuur vastgoed begeleiding" bij de uitvoering van huisvestingsprojecten (€ 300.000);

Hogere heffingen waterschapsbelasting door een inhaal van de RBG groep van voorgaande jaren (€ 50.000)

	2017 €		Begroting 2017 €		2016 €
4.4 Overige lasten					
4.4.1 Administratie- en beheerslasten					
4.4.1.1 Administratie en beheer	425.862		400.000		443.868
4.4.1.2 Accountantskosten	78.481		55.000		82.847
4.4.1.3 Overige	106.032		106.000		87.264
		610.375		561.000	613.979
4.4.2 Inventaris, apparatuur en leermiddelen					
4.4.2.2 Onderhoud inventaris	6.086		10.800		5.321
4.4.2.3 Leermiddelen en ICT	1.732.594		1.409.200		1.417.494
		1.738.680		1.420.000	1.422.815
4.4.4 Overige instellingslasten					
4.4.4.1 Leren loont	544.755		707.900		457.260
4.4.4.2 Nulgroep	33.220		0		1.357.681
4.4.4.3 Opleiden in de School/samenwerking	223.585		152.200		255.781
4.4.4.4 Telefoon	61.164		61.164		58.508
4.4.4.5 Inhuur arrangementen	157.853		72.100		94.708
4.4.4.6 Kosten TSO/BSO	175.088		167.400		182.293
4.4.4.9 Schoolfonds	82.466		0		154.485
4.4.4.10 Schoolmaatschappelijk werk	155.437		135.500		130.116
4.4.4.11 Overname Stichting 5maalO	458.346		0		0
4.4.4.12 Overige	254.246		204.236		176.631
		2.146.160		1.500.500	2.867.463
Totaal instellingslasten	4.495.215		3.481.500		4.904.257

De overige instellingslasten zijn hoger dan begroot (€ 1.000.000) door met name hogere uitgaven administratie, beheer en bestuur (€ 50.000), hogere uitgaven voor leermiddelen en ict (€ 300.000), hogere uitgaven projecten, inhuur arrangementen en uitgaven ten behoeve van de schoolrekeningen (€ 150.000).

De hogere uitgaven leermiddelen en ict wordt veroorzaakt door de overname van de scholen Stichting 5maalO en door toename van het aantal licenties ten behoeve van leermethoden en daarmee gepaard gaande stijging van de kosten voor het beheer van de ICT infrastructuur.

De investering in de overname van de scholen van Stichting 5maalO bedraagt € 458.000. De uitgaven blijven binnen de toegezegde maximum bijdrage van € 528.000.

5 Financiële baten en lasten	2017 €		Begroting 2017 €		2016 €
5.1 Rentebaten					
5.1.1 Rentebaten	3.113		50.000		13.903
		3.113		50.000	13.903
5.3 Waardeverandering financiële vaste activa en beleggingen					
5.3.1 Resultaat waardering koers effecten	167.400		0		32.981
		167.400		0	32.981
5.4 Overige opbrengsten financiële vaste activa en beleggingen					
5.4.1 Overige financiële baten	4.125		0		4.125
		4.125		0	4.125
5.5 Rentelasten					
5.5.1 Rente en overige financiële lasten	-5.426		-2.000		-6.679
		-5.426		-2.000	-6.679
Saldo financiële baten en lasten	169.212		48.000		44.330

B8 Enkelvoudige balans per 31 december 2017

(na resultaatbestemming)

1	Activa	31-12-2017 €		31-12-2016 €	
	Vaste activa				
1.2	<u>Materiële vaste activa</u>				
1.2.1	Gebouwen en terreinen	2.337.533		1.983.426	
1.2.2	Inventaris en apparatuur	<u>4.737.867</u>		<u>4.167.884</u>	
			7.075.400		6.151.310
1.3	<u>Financiële vaste activa</u>				
1.3.6	Effecten	<u>10.000.000</u>	10.000.000	<u>10.000.000</u>	10.000.000
	Totaal vaste activa		<u>17.075.400</u>		<u>16.151.310</u>
	Viottende activa				
1.5	<u>Vorderingen</u>				
1.5.1	Debiteuren	119.896		432.589	
1.5.2	Kortlopende vorderingen op OCW	1.787.686		1.812.694	
1.5.3	Rekening Courant Steunfonds	1.341.921		1.238.578	
1.5.5	Overige vorderingen	<u>2.618.517</u>		<u>886.197</u>	
			5.868.020		4.370.058
1.6	<u>Effecten</u>				
1.6.1	Effecten	<u>55.058</u>	55.058	<u>107.145</u>	107.145
1.7	<u>Liquide middelen</u>		3.683.904		5.462.393
	Totaal viottende activa		<u>9.606.982</u>		<u>9.939.596</u>
	Totaal activa		<u>26.682.382</u>		<u>26.090.906</u>

2 Passiva		31-12-2017	31-12-2016
		€	€
2.1	<u>Eigen vermogen</u>		
2.1.1	Stichtingskapitaal	0	0
2.1.2	Algemene reserve publiek	3.892.337	3.892.337
2.1.3.a	Bestemmingsreserves publiek	10.208.155	10.655.098
2.1.3.b	Bestemmingsreserves privaat	<u>2.205.822</u>	<u>2.117.349</u>
	Totaal eigen vermogen	16.306.314	16.664.784
2.4	<u>Voorzieningen</u>		
2.4.1	Voorzieningen personeel	508.249	381.643
2.4.2	Onderhoudsvoorziening	<u>3.243.315</u>	<u>3.093.042</u>
		3.751.564	3.474.685
2.6	<u>Kortlopende schulden</u>		
2.6.3	Crediteuren	1.762.875	930.112
2.6.4	Kortlopende schulden aan OCW	1.184.314	0
2.6.6	Belastingen en premies sociale verzekeringen	1.344.560	1.276.896
2.6.7	Schulden terzake van pensioenen	366.531	297.186
2.6.8	Overige kortlopende schulden	0	4.609
2.6.9	Overlopende passiva	<u>1.966.224</u>	<u>3.442.634</u>
		6.624.504	5.951.437
	<u>Totaal passiva</u>	<u>26.682.382</u>	<u>26.090.906</u>

B9 Enkelvoudige staat van baten en lasten 2017

	2017 €	Begroting 2017 €	2016 €
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	39.081.867	35.395.458	37.055.561
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies	2.989.220	2.800.000	4.947.888
3.5 Overige baten	1.397.192	1.223.800	1.190.786
Totaal baten	43.468.279	39.419.258	43.194.235
4 Lasten			
4.1 Personeelslasten	34.135.105	31.593.193	32.376.958
4.2 Afschrijvingen	1.126.884	1.115.600	1.062.510
4.3 Huisvestingslasten	4.073.296	3.336.100	4.144.854
4.4 Overige lasten	4.491.139	3.481.500	4.896.327
Totaal lasten	43.826.424	39.526.393	42.480.649
Saldo baten en lasten	-358.145	-107.135	713.586
5 Financiële baten en lasten	-325	48.000	-34.614
Totaal resultaat	-358.470	-59.135	678.972

B10 Enkelvoudige kasstroomoverzicht 2017

	2017 €	2016 €
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>		
Saldo baten en lasten	-358.145	713.586
Aanpassing voor :		
Afschrijvingen	1.126.884	1.062.510
Overdracht materiele vaste activa 5xO	-883.259	
Overname schuld OCW 5xO	749.828	
Mutaties voorzieningen	276.879	-106.521
	1.270.332	955.989
<u>Mutaties werkkapitaal</u>		
- Vorderingen	-1.497.962	1.020.809
- Effecten	52.087	1.273.235
- Kortlopende schulden	-76.761	78.643
	-1.522.636	2.372.687
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	-610.449	4.042.262
Ontvangen interest	3.063	13.769
Betaalde interest	-5.426	-6.679
Overige financiële baten en lasten	4.125	4.125
(On) gerealiseerde koersresultaten	-2.087	-45.829
	-325	-34.614
	-610.774	4.007.648
<u>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>		
Materiële vaste activa	-1.167.715	-917.424
Financiële vaste activa	0	0
	-1.167.715	-917.424
<u>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</u>		
Mutatie kredietinstellingen	0	0
Mutatie overige langlopende schulden	0	0
	0	0
<u>Mutatie liquide middelen</u>	-1.778.489	3.090.224
Beginstand liquide middelen	5.462.393	2.372.169
Mutatie liquide middelen	-1.778.489	3.090.224
<u>Eindstand liquide middelen</u>	3.683.904	5.462.393

B11 Toelichting behorende tot de enkelvoudige jaarrekening 2017

Algemeen

De geconsolideerde jaarrekening maakt deel uit van de jaarrekening 2017 van de Stichting. Ten aanzien van de enkelvoudige staat van baten en lasten van de Stichting is gebruikgemaakt van de vrijstelling ingevolge artikel 2:402 BW.

Voor zover posten uit de balans en staat van baten en lasten hierna niet nader zijn toegelicht, wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling

De grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de resultaatbepaling zijn gelijk aan die voor de geconsolideerde balans en staat van baten en lasten, met uitzondering van het volgende:

Eigen vermogen

In de enkelvoudige jaarrekening worden financiële instrumenten gepresenteerd op basis van de juridische vorm.

Resultaat deelnemingen

Het aandeel in het resultaat van organisaties waarin wordt deelgenomen omvat het aandeel van de organisatie in de resultaten van deze deelnemingen. Resultaten op transacties, waarbij overdracht van activa en passiva tussen de organisatie en haar deelnemingen en tussen deelnemingen onderling heeft plaatsgevonden, zijn niet verwerkt voor zover deze als niet gerealiseerd kunnen worden beschouwd.

B12 Toelichting op de onderscheiden posten van de enkelvoudige balans 2017

1 Activa

1.2 Materiële vaste activa

	Verkrijgings- prijs 31-12-2016	Afschrijvingen t/m 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2016	Overdracht Stichting 5maalO	Mutaties 2017		Boekwaarde 31-12-2017	Verkrijgings- prijs 31-12-2017	Afschrijvingen t/m 31-12-2017
					Investerings 2017	Afschrijvingen 2017			
	€	€	€		€	€	€	€	€
1.2.1 Gebouwen en terreinen	3.770.436	-1.787.010	1.983.426	463.038	88.868	-197.799	2.337.533	4.322.342	-1.984.809
1.2.2 Inventaris en apparatuur									
1.2.2.1 Inventaris en ICT	5.877.717	-2.866.644	3.011.073	353.710	790.211	-633.974	3.521.020	7.021.638	-3.500.618
1.2.2.2 Leermiddelen	2.483.586	-1.326.775	1.156.811	66.511	288.636	-295.111	1.216.847	2.838.733	-1.621.886
	8.361.303	-4.193.419	4.167.884	420.221	1.078.847	-929.085	4.737.867	9.860.371	-5.122.504
1.2.3 Andere bedrijfsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal materiële vaste	12.131.739	-5.980.429	6.151.310	883.259	1.167.715	-1.126.884	7.075.400	14.182.713	-7.107.313

In de post gebouwen zijn ook begrepen de uitbreidingen en verbouwingen aan bestaande schoolgebouwen. De volgende panden en lokalen zijn gefinancierd met privaat vermogen van de stichting:

- Crooswijkse singel 18 en 19 en 20
- De Stelberg (50 m2)
- Talmaschool (250 m2)
- Albert Plesmanschool (100 m2)
- J Buskesschool (60 m2)
- Mozaiek (100 m2)
- De Ark (100 m2)
- Waalsche school (150 m2)

De mogelijke opbrengsten bij eventuele afstoting van deze panden/lokalen komen ten gunste van het privaat vermogen van de stichting.

1.3 Financiële vaste activa

	Boekwaarde 31-12-2016	Investerings en verstrekkingen	Desinvesteringen en aflossingen	Koersresultaat 2017	Boekwaarde 31-12-2017	Nominale waarde of garantiewaarde
	€	€	€		€	
1.3.6 Effecten						
1.3.6.3 Overige	10.000.000	0	0	0	10.000.000	10.000.000
Totaal financiële vaste activa	10.000.000	0	0	0	10.000.000	

De stichting Kind en Onderwijs Rotterdam belegt per 20 mei 2011 in een Structured note. De Structured note is een belegging met een vaste looptijd en heeft als eigenschap : een 100% inleggarantie van Credit Suisse International op einddatum. De einddatum van de belegging is 24 mei 2019. De koerswaarde per 31-12-2017 is 107,54%, € 10.754.000 (2016 108,93%, € 10.893.000)

1.5 Vorderingen

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
1.5.1 Debiteuren	119.896	432.589
1.5.2 Kortlopende vorderingen op OCW	1.787.686	1.812.694
1.5.7 Overige vorderingen		
Gemeente "leren loont"	383.893	268.381
Rekening courant Steunfonds	1.341.921	1.238.578
Rekening courant Stichting 5maalO	914.035	50.000
Nog te ontvangen subsidies Gemeente huisvesting	234.916	0
Overige vorderingen	184.211	109.226
In rekening te brengen derden	318.865	59.454
Vooruitontvangen kosten	582.597	399.136
	3.960.438	2.124.775
Totaal vorderingen	5.868.020	4.370.058

1.6 Effecten

	Boekwaarde 31-12-2016	Aankopen 2017	Verkopen 2017	Koersresultaat 2017	Boekwaarde 31-12-2017	Nominale waarde of garantiewaarde
	€	€	€		€	
1.6.1 Effecten						
1.6.1.1 Obligaties	107.145	0	-50.000	-2.087	55.058	50.000
Totaal financiële vaste activa	107.145	0	-50.000	-2.087	55.058	

De nominale waarde is de waarde die bij uitlating of einde van de looptijd van de obligatie wordt uitgekeerd.

1.7 Liquide middelen

	31-12-2017	31-12-2016
	€	€
1.7.2 Banken en kassen	2.546.975	3.082.863
1.7.3 Deposito en spaarrekeningen	1.136.929	2.379.530
Totaal liquide middelen	3.683.904	5.462.393

2 Passiva

2.1 Groepsvermogen

	Saldo 31-12-2016	Mutaties		Saldo 31-12-2017
		Bestemming Resultaat		
	€	€		€
2.1.1 Stichtingskapitaal privaat	0	0		0
2.1.2 Algemene reserve publiek	3.892.337	0		3.892.337
	3.892.337	0		3.892.337
Bestemmingsreserves publiek				
2.1.3.a Bestemmingsreserves algemeen publiek	10.770.087	-444.856		10.325.231
2.1.3.a Ongerealiseerd koersresultaat publiek	-114.989	-2.087		-117.076
	10.655.098	-446.943		10.208.155
Bestemmingsreserves privaat				
2.1.3.b Bestemmingsreserves algemeen privaat	1.363.309	0		1.363.309
2.1.3.b Reserve schoolfonds privaat	754.040	85.618		839.658
2.1.3.b Ongerealiseerd koersresultaat privaat	0	2.855		2.855
	2.117.349	88.473		2.205.822
Totaal groepsvermogen	16.664.784	-358.470		16.306.314

2.2 Voorzieningen

	Saldo 31-12- 2016	Mutaties			Saldo 31-12-2017	<1 jr	1-5 jr
		Overdracht Stichting 5maalO	Dotaties 2017	Onttrekkingen 2017			
	€	€	€	€	€	€	€
2.2.1 Personeelsvoorzieningen							
2.2.1.1 Spaarverlof	81.771	0	0	-11.932	69.839	0	69.839
2.2.1.2 Jubileum	148.367	30.910	9.818	-39.185	149.910	12.000	137.910
2.2.1.4 Langdurig zieken	151.505	0	136.995	0	288.500	181.000	107.500
	381.643	30.910	146.813	-51.117	508.249	193.000	315.249
2.2.3 Overige voorzieningen							
2.2.3.1 Onderhoud gebouwen	3.093.042	117.241	1.250.000	-1.216.968	3.243.315	927.000	2.316.315
	3.093.042	117.241	1.250.000	-1.216.968	3.243.315	927.000	2.316.315
Totaal voorzieningen	3.474.685	148.151	1.396.813	-1.268.085	3.751.564	1.120.000	2.631.564

Onderhoud gebouwen

De voorziening voor onderhoud gebouwen wordt gevormd voor periodiek groot onderhoud dat dient te worden verricht op de gebouwen. De voorziening groot onderhoud is langlopend. In 2017 is het meerjarenonderhoud uitgevoerd conform de methode risicogericht onderhoud.

2.4 Kortlopende schulden

	31-12-2017		31-12-2016	
	€		€	
2.4.3 Crediteuren		1.762.875		930.112
2.4.4 OCW		1.184.314		0
2.4.7 Belastingen en premies sociale verzekeringen		1.344.560		1.276.896
2.4.8 Schulden terzake van pensioenen		366.531		297.186
2.4.9 Overige kortlopende schulden				
2.4.9.3 Netto salarissen		0		4.609
2.4.10 Overlopende passiva				
2.4.10.1 Vakantiegeld	1.032.663		1.010.092	
2.4.10.2 Nog te besteden subsidies OCW geoormerkt	385.501		757.919	
2.4.10.3 Rekening courant Stichting 5maalO	118.305		0	
2.4.10.5 Nog te besteden subsidies Gemeente huisvesting	0		747.241	
2.4.10.7 Overige overlopende passiva	429.755		927.382	
		1.966.224		3.442.634
Totaal kortlopende schulden		6.624.504		5.951.437

B13 Toelichting op de onderscheiden posten van de enkelvoudige staat van baten en lasten 2017

3

Baten

	2017 €	Begroting 2017 €	2016 €
3.1 Rijksbijdragen			
3.1.1 Rijksbijdragen OCW			
3.1.1.1 (Normatieve) Rijksbijdrage OCW	32.576.051	29.542.058	31.022.434
3.1.1.2 Personeels- arbeidsmarktbeleid	3.921.452	3.683.300	3.761.248
	36.497.503	33.225.358	34.783.682
3.1.2 Overige subsidies OCW			
3.1.2.1 Opleiden in de school/ samenwerking	572.418	433.400	522.839
3.1.2.2 Prestatiebox	1.016.959	857.200	678.085
3.1.2.3 Bijzondere bekostiging	121.936	121.936	86.680
3.1.2.4 Bijzondere bekostiging nieuwkomers	456.144	175.000	144.321
3.1.2.5 Gewichtenregeling wijziging 1-10- 2014	-434.486	0	0
3.1.2.6 Overige geoormerkte en niet geoormerkte subsidies	24.667	10.664	136.215
	1.757.638	1.598.200	1.568.140
3.1.4 Ontvangen doorbetalingen Rijksbijdrage SWV			
3.1.4.1 Bijdrage SWV	826.726	571.900	703.739
	826.726	571.900	703.739
Totaal rijksbijdragen OCW	39.081.867	35.395.458	37.055.561
3.2 Overige overheidsbijdragen			
3.2.1 Gemeentelijke bijdragen en subsidies			
3.2.1.1 Schoolontwikkelingsbudget	2.114.940	2.096.200	2.319.194
3.2.1.2 Schakelklas	303.331	280.000	280.000
3.2.1.3 Nulgroep	0	0	1.841.067
3.2.1.4 Ouderbetrokkenheid	333.125	274.400	288.750
3.2.1.9 Overige gemeentelijke bijdragen	237.824	149.400	218.877
	2.989.220	2.800.000	4.947.888
Totaal overige overheidsbijdragen	2.989.220	2.800.000	4.947.888
		142.952	
3.5 Overige baten			
3.5.1 Verhuur onroerende zaken	471.191	377.600	450.510
3.5.2 Inkomsten personeel	290.390	274.800	87.686
3.5.5 Ouderbijdragen en schoolgelden	168.084	0	95.208
3.5.6 Overige			
Samenwerkingsverband/Auris groep	46.352	72.300	76.743
Vergoeding BSO	241.072	246.800	282.651
Overige	180.103	252.300	197.988
	467.527	571.400	557.382
Totaal overige baten	1.397.192	1.223.800	1.190.786

4 Lasten

	2017	Begroting 2017	2016
	€	€	€
4.1 Personeelslasten			
4.1.1 Lonen en salarissen			
4.1.1.1 Brutolonen en salarissen	23.905.413	29.900.093	23.753.152
4.1.1.2 Sociale lasten	4.144.003	0	3.975.679
4.1.1.3 Pensioenpremies	3.205.346	0	2.687.208
	31.254.762	29.900.093	30.416.039
4.1.2 Overige personele lasten			
4.1.2.1 Dotatie/onttrekking overige personele vc	95.696	0	-23.398
4.1.2.2 Personeel niet in loondienst	2.200.245	438.300	1.697.021
4.1.2.3 ARBO	170.736	135.000	162.146
4.1.2.4 Scholing, IPB	421.098	739.200	414.787
4.1.2.5 Overige	433.553	380.600	407.950
	3.321.328	1.693.100	2.658.506
4.1.3 Uitkeringen (-/-)	-440.985	0	-697.587
Totaal personele lasten	34.135.105	31.593.193	32.376.958
4.2 Afschrijvingen			
4.2.2 Materiele vaste activa			
4.2.2.1 Gebouwen	197.799	160.000	184.484
4.2.2.2 Inventaris en apparatuur	929.085	955.600	878.026
Totaal afschrijvingen	1.126.884	1.115.600	1.062.510
4.3 Huisvestingslasten			
4.3.1 Huur/medegebruik	45.304	68.500	212.684
4.3.3 Onderhoud	713.748	443.800	826.523
4.3.4 Energie en water	764.202	711.500	722.046
4.3.5 Schoonmaakkosten	1.097.088	961.500	1.002.022
4.3.6 Heffingen	154.224	86.600	82.842
4.3.7 Dotatie onderhoudsvoorziening	1.250.000	1.024.000	1.250.000
4.3.8 Bewaking/beveiliging	48.730	40.200	48.737
Totaal huisvestingslasten	4.073.296	3.336.100	4.144.854

		2017 €		Begroting 2017 €		2016 €	
4.4	Overige lasten						
4.4.1	Administratie- en beheerslasten						
4.4.1.1	Administratie en beheer	425.862		400.000		443.868	
4.4.1.2	Accountantskosten	78.481		55.000		82.847	
4.4.1.3	Overige	106.032		106.000		87.264	
			610.375		561.000		613.979
4.4.2	Inventaris, apparatuur en leermiddelen						
4.4.2.2	Onderhoudinventaris	6.086		10.800		5.321	
4.4.2.3	Leermiddelen en ICT	1.732.594		1.409.200		1.417.494	
			1.738.680		1.420.000		1.422.815
4.4.4	Overige instellingslasten						
4.4.4.1	Leren loont	544.755		707.900		457.260	
4.4.4.2	Nulgroep	33.220		0		1.357.681	
4.4.4.3	Opleiden in de School/samenwerking	223.585		152.200		255.781	
4.4.4.4	Telefoon	61.164		61.164		58.508	
4.4.4.5	Inhuur arrangementen	157.853		72.100		94.708	
4.4.4.6	Kosten TSO/BSO	175.088		167.400		182.293	
4.4.4.9	Schoolfonds	82.466		0		154.485	
4.4.4.10	Schoolmaatschappelijk werk	155.437		135.500		130.116	
4.4.4.11	Overname Stichting 5maalO	458.346					
4.4.4.12	Overige	250.170		204.236		168.701	
			2.142.084		1.500.500		2.859.533
	Totaal instellingslasten	4.491.139		3.481.500		4.896.327	
5	Financiële baten en lasten						
5.1	Rentebaten						
5.1.1	Rentebaten	3.063	3.063	50.000	50.000	13.769	13.769
5.3	Waardeverandering financiële vaste activa en beleggingen						
5.3.1	Resultaat waardering koers effecten	-2.087	-2.087	0	0	-45.829	-45.829
5.4	Overige opbrengsten financiële vaste activa en beleggingen						
5.4.1	Overige financiële baten Er zijn langlopende	4.125	4.125	0	0	4.125	4.125
5.5	Rentelasten						
5.5.1	Rente en overige financiële lasten	-5.426	-5.426	-2.000	-2.000	-6.679	-6.679
	Saldo financiële baten en lasten	-325		48.000		-34.614	

B14 Overige toelichting

Honoraria van de accountant

De volgende honoraria van accountants zijn ten laste gebracht van de organisatie, haar dochtermaatschappijen en andere maatschappijen die zij consolideert, een en ander zoals bedoeld in artikel 2:382a lid 1 en 2 BW.

	KPMG	
	2017	2016
Onderzoek van de jaarrekening incl. btw	€ 61.980	€ 40.112
Onderzoek subsidie projecten incl. btw	€ 16.501	€ 34.129

WNT-verantwoording 2017 Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam van toepassing zijnde regelgeving: De sectorale norm op basis van klassenindeling is niet van toepassing aangezien de bestuurder gedurende 2017 een interim opdracht heeft vervuld in de rol a.i. bestuurder van stichting 5XO. Onderstaande bezoldiging is het totaal aan ontvangen bezoldiging voor beide functies, hierdoor is het algemeen maximum van toepassing.

Het bezoldigingsmaximum in 2017 voor Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam is € 181.000. Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang (en voor topfunctionarissen tevens de duur) van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte. Het individuele WNT-maximum voor de leden van de Raad van Toezicht bedraagt voor de voorzitter 15% en voor de overige leden 10% van het bezoldigingsmaximum, berekend naar rato van de duur van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 maanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

Gegevens 2017 Bezoldiging topfunctionarissen (met dienstbetrekking)

Bedragen x € 1 R. van den Berg
Functiegegevens Voorzitter CvB

Aanvang en einde functievervulling in 2017 1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte) 1,00
Gewezen topfunctionaris Nee
(Fictieve) dienstbetrekking? Ja

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€	125.324
Beloningen betaalbaar op termijn	€	17.331
<i>Subtotaal</i>	€	142.655

individueel bezoldigingsmaximum **€ 181.000**

-/- onverschuldigd betaald bedrag nvt

Totaal bezoldiging 2017 **€ 142.655**

Motivering indien overschrijding: nvt

Gegevens 2016

Aanvang en einde functievervulling 2016	1/11 - 31/12
Omvang dienstverband 2016 (in fte)	1,00
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 120.512
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 14.493
Totaal bezoldiging 2016	€ 135.005

Toeziethoudende topfunctionarissen

Gegevens 2017

Bedragen x € 1	Drs. H.A.R. Westdijk	Mevr. J.E. Kallenbach-Heinen	Dhr. J.A. de Groen	Dhr. E.H. Hulst	Dhr. E.C. Lafeber	Dhr. M.B. de Haas
Functiegegevens	Voorzitter raad van toezicht	Lid raad van toezicht	Lid raad van toezicht	Lid raad van toezicht	Lid raad van toezicht	Lid raad van toezicht
Duur dienstverband	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12

Bezoldiging

Beloning plus belastbare onkostenvergoeding	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	€ 27.150	€ 18.100	€ 18.100	€ 18.100	€ 18.100	€ 18.100
-/- onverschuldigd betaald bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Totaal bezoldiging	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815

Motivering indien overschrijding:	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
-----------------------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Gegevens 2016

Duur dienstverband in 2016	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal bezoldiging 2016	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815	€ 1.815

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen die in 2017 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2017 geen ontsluitingen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dient te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

B15 Overzicht verbonden partijen

Beslissende zeggenschap	Juridische	Statutaire	Code	Eigen Vermogen	Exploitatie	Consolidatie
Code activiteiten: 4. overige						
Administratiekantoren Kind en BV	Rotterdam		4	€ 0	€ 0	Ja
onderwijs Rotterdam BV						
Code activiteiten: 4. overige						

B16 Gebeurtenissen na balansdatum

Na balansdatum hebben zich geen gebeurtenissen voorgedaan met een significante invloed op het resultaat en het vermogen van de organisatie.

B17 Formele vaststelling jaarverslag 2017

Het jaarverslag 2017 is goedgekeurd door de raad van toezicht op,

Mevrouw J.E. Kallenbach-Heinen / De heer M.B. de Haas De heer. J.A. de Groen

Voorzitter

.....

.....

De heer E.H. Hulst

De heer E.C. Lafeber

Het jaarverslag 2017 is vastgesteld door het college van bestuur op,

...../...../.....

Handtekening voorzitter

R. van den Berg

.....

C Overige Gegevens
C1 Controleverklaring

77

- C Overige gegevens**
- C1 Controleverklaring**

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening

Ons oordeel inzake de getrouwheid en ons afkeurende oordeel inzake de rechtmatige totstandkoming

Wij hebben de jaarrekening 2017 van Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam (hierna 'de stichting') te Rotterdam (hierna 'de jaarrekening') gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam per 31 december 2017 en van het resultaat over 2017 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede balans-mutaties over 2017 vanwege het effect van de aangelegenheid beschreven in de paragraaf 'Basis voor ons oordeel inzake de getrouwheid en ons afkeurende oordeel inzake de rechtmatige totstandkoming', niet in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals vermeld in paragraaf 2.3.1. Referentiekader van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017'.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2017
- 2 de staat van baten en lasten over 2017; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Basis voor ons oordeel inzake de getrouwheid en ons afkeurende oordeel inzake de rechtmatige totstandkoming

Gedurende 2017 heeft Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam voor een bedrag van EUR 2.504.000 onrechtmatig besteed verband houdende met het niet volgen van Europese aanbestedingsregels. Dit bedrag komt overeen met 5,8% van de totale baten in 2017 van Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam.

Op grond van de bepalingen uit het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 dienen wij naar aanleiding van deze afwijking een afkeurend oordeel inzake de rechtmatigheid van de bestedingen af te geven.

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen alsmede het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel inzake de getrouwheid en ons afkeurende oordeel inzake de rechtmatige totstandkoming.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het bestuursverslag;
- het verslag van de Raad van Toezicht;
- de overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en paragraaf 2.2.2. Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de controle van de jaarrekening of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs paragraaf 2.2.2 Bestuursverslag van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2017 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en de overige OCW wet- en regelgeving.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het Bestuur de Raad van Toezicht voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs.

Het bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen.

In dit kader is het bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De Raad van Toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van de jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Den Haag, 2 juli 2018

KPMG Accountants N.V.

H. Visser RA